

Lyčių lygybės institucinių mechanizmų veiksmingumas

Pekino veiksmų programos įgyvendinimo ES valstybėse
narėse peržiūra

Santrauka

Šį leidinį parengė Europos lyčių lygybės instituto (ELGE) ekspertų grupė: Sara Aguirre, dr. Ioana Borza, Ilze Burkevica, dr. Anne Laure Humbert, Barbara Limanowska, Indrė Mackevičiūtė, Merle Paats ir dr. Jolanta Reingardė. Atskirai dėkojame kitiems ELGE kolegoms už redagavimo, leidybos ir administravimo pagalbą.

Duomenų rinkimas ir pirminė analizė buvo ELGE užsakyto tyrimo, kurį atliko konsorciumas Atria ir Karat Coalition, dalis. Projektą koordinavo Ilze Burkevica ir Ioana Borza (ELGE) kartu su Lin McDevitt-Pugh (projekto vadovė) ir Corine van Egten (vyriausioji tyrėja).

Nei Europos lyčių lygybės institutas, nei jo vardu veikiantys asmenys neatsako už šioje ataskaitoje pateiktos informacijos naudojimą.

***Europe Direct* – tai paslauga, padėsianti Jums rasti
atsakymus į klausimus apie Europos Sąjungą**

Informacija teikiama nemokamai telefonu (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Informacija teikiama nemokamai, daugelis skambučių taip pat nemokami (nors kai kurie ryšio paslaugų teikėjai gali imti mokestį, taip pat gali reikėti mokėti, jeigu skambinsite taksofonu arba viešbučio telefonu).

Daug papildomos informacijos apie Europos Sąjungą yra internete. Ji prieinama per portalą *Europa* (<http://europa.eu>).

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2014

ISBN 978-92-9218-365-3

doi:10.2839/18216

© Europos lyčių lygybės institutas, 2014

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Printed in Luxembourg

SPAUSDINTA POPIERIUIJE, BALINTAME NENAUDOJANT ELEMENTINIO CHLORO (ECF)

Lyčių lygybės institucinių mechanizmų veiksmingumas

Pekino veiksmy programos
įgyvendinimo ES valstybėse
narėse peržiūra

Santrauka

Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) yra nepriklausoma Europos Sąjungos institucija, kurios tikslas – prisidėti prie lyčių lygybės skatinimo, remiant lyčių aspekto integravimą į visų sričių ES politiką ir jos pagrindu formuojamą nacionalinę politiką, kovoti su diskriminacija dėl lyties, taip pat informuoti Europos Sąjungos piliečius lyčių lygybės klausimais. Daugiau informacijos rasite instituto interneto svetainėje (www.eige.europa.eu).

Pratarmė

Beveik prieš dvidešimtmetį (1995 m.) Pekine įvykusioje Ketvirtojoje pasaulio moterų konferencijoje iškeltas pasaulinės lyčių nelygybės klausimas, dėl to beveik visos JT valstybės narės tarptautiniu lygmeniu įsipareigojo vykdyti radikalią pokyčių darbotvarkę. Europos Sąjunga (ES) ir jos valstybės narės įsipareigojo nuo pat pradžių siekti strateginių Pekino veiksmų programos (PVP) tikslų. Viena didžiausių rūpestį keliančių PVP sričių „Moterų padėties gerinimo instituciniai mechanizmai“ yra itin svarbi didinant lyčių lygybę visose kitose Pekino veiksmų programos srityse.

Šiame leidinyje lyginama ir pristatoma po 2006 m., kai ES Tarybai pirmininkavusi Suomija parengė pirmąją ataskaitą apie institucinius mechanizmus, valstybių narių padaryta pažanga institucinių mechanizmų ir lyčių aspekto integravimo srityje. Pagrindiniai nustatyti faktai rodo, kad 2012 m. visos valstybės narės jau buvo įsteigusios vyriausybės lyčių lygybės institucijas ir vienodo požiūrio į vyrus ir moteris įvairiose srityse skatinimo įstaigas. Nors pastarąjį dešimtmetį institucijose vyrauja teigiamos

tendencijos, už lyčių lygybę atsakingos įstaigos nacionalinių vyriausybių struktūrose dažnai yra atskirtos, padalytos skirtingoms politikos sritims, suvaržytos sudėtingų ir išplėstų įgaliojimų, joms trūksta tinkamų darbuotojų, mokymo, duomenų, nepakanka išteklių ir stinga politinės vadovybės paramos.

Instituto ir jo komandos vardu norėčiau padėkoti visoms prie šio tyrimo prisidėjusioms institucijoms ir ekspertams, ypač Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Europos Komisijos Teisingumo generaliniam direktoratui, Aukšto lygio lyčių aspekto integravimo grupei, EIGE Pekino rodiklių darbo grupei ir EIGE darbuotojams. Tikimės, kad šiame tyrime nustatyti faktai ir rekomendacijos paskatins platesnio masto diskusijas apie instituciniams mechanizms ir lyčių aspekto integravimui kylančius sunkumus šių dienų ES ir prisidės prie to, kad lyčių lygybė joje taptų tikrove.

Virginija Langbakk,

Europos lyčių lygybės instituto (EIGE) direktorė

Šalių santrumpos

BE	Belgija
BG	Bulgarija
CZ	Čekija
DK	Danija
DE	Vokietija
EE	Estija
IE	Airija
EL	Graikija
ES	Ispanija
FR	Prancūzija
HR	Kroatija
IT	Italija
CY	Kipras
LV	Latvija
LT	Lietuva
LU	Liuksemburgas
HU	Vengrija
MT	Malta
NL	Nyderlandai
AT	Austrija
PL	Lenkija
PT	Portugalija
RO	Rumunija
SI	Slovėnija
SK	Slovakija
FI	Suomija
SE	Švedija
UK	Jungtinė Karalystė
EU-28	28 valstybių narių ES

Santrumpos

BPfA	Pekino deklaracija ir veiksmų programa
CEDAW	Moterų diskriminacijos panaikinimo reikalų komitetas ir Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims
PVO	Pilietinės visuomenės organizacija
Ecosoc	Jungtinių Tautų Ekonominė ir socialinė taryba
EIGE	Europos lyčių lygybės institutas
EK	Europos Komisija
ENEGE	Europos lyčių lygybės klausimų ekspertų tinklas
ES	Europos Sąjunga
ET	Europos Taryba
FEMM	Europos Parlamento Moterų teisių ir lyčių lygybės komitetas
GAPGE	Vyriausybės veiksmų planas lyčių lygybei užtikrinti
GB	Biudžeto sudarymas atsižvelgiant į lyčių aspektą
GIA	Poveikio vertinimas lyčių lygybės požiūriu
GM	Lyčių aspekto integravimas
HLG	Lyčių aspekto integravimo klausimų aukšto lygio grupė
JT	Jungtinės Tautos
M&E	Priežiūra ir vertinimas
OSAGI	JT specialiojo patarėjo lyčių ir moterų padėties gerinimo klausimais biuras
PVO	Pilietinės visuomenės organizacija
RNGS	Valstybinės lyčių politikos tyrimų tinklas
UNECE	Jungtinių Tautų Europos ekonominė komisija
UNIFEM	Jungtinių Tautų plėtros fondas moterims
VŽTD	Visuotinė žmogaus teisių deklaracija
QUING	Lyčių ir lygybės politikos kokybė

Turinys

Įvadas	6
Pagrindinių sąvokų apibrėžtys	8
Instituciniai lyčių lygybės mechanizmai. ES lygmens rodikliai	11
1 rodiklis. Vyriausybės atsakomybės lygis skatinant lyčių lygybę	11
2a rodiklis. Vyriausybės lyčių lygybės įstaigos personalo ištekliai	15
2b rodiklis. Paskirtos vienodo požiūrio į moteris ir vyrus skatinimo įstaigos ar įstaigų personalo ištekliai	16
3 rodiklis. Lyčių aspekto integravimas	17
4 rodiklis. Pagal lytį suskirstytų statistinių duomenų rengimas ir platinimas	29
Išvados	32
Rekomendacijos	34
Išnašos	35

Įvadas

Pekino veiksmų programa (PVP) skatinamos ir saugomos moterų ir mergaičių žmogaus teisės ir dar kartą patvirtinama, kad šios teisės yra neatsiejama, neatskiriama ir nedaloma visuotinių žmogaus teisių ⁽¹⁾ dalis. Siekiant padėti vyriausybėms skatinti ir remti lyčių lygybę, PVP H srityje „Moterų padėties gerinimo instituciniai mechanizmai“ nustatyti trys strateginiai tikslai:

H1. Kurti ir stiprinti nacionalinius mechanizmus ir kitas valdžios institucijas.

H2. Integruoti lyčių aspektą į teisės aktus, viešąją politiką, programas ir projektus.

H3. Rinkti ir skleisti pagal lytį suskirstytus duomenis ir informaciją, kad būtų galima planuoti ir vertinti.

Atsižvelgdami į PVP 10 metų apžvalgą, už lyčių lygybę atsakingi ES ministrai priėmė bendrą deklaraciją, kuria dar kartą patvirtinamas įsipareigojimas ES visapusiškai įgyvendinti PVP ir remti šią veiklą. Tais pačiais metais Europos Vadovų Taryba paragino valstybes nares ir Europos Komisiją stiprinti institucinius mechanizmus, kuriais siekiama skatinti lyčių lygybę, ir sukurti jos įgyvendinimo vertinimo sistemą. 2006 m. ES Tarybai pirmininkavusi Suomija pristatė ataskaitą apie lyčių lygybės institucinių mechanizmų būklę 25 ES valstybėse narėse ir pasiūlė tris rodiklius, pagal kuriuos būtų prižiūrimas pirmų dviejų strateginių tikslų įgyvendinimas šioje srityje ⁽²⁾:

1 vyriausybės atsakomybės lygis skatinant lyčių lygybę;

2a vyriausybinių lyčių lygybės įstaigos personalo ištekliai;

2b paskirtos vienodo požiūrio į moteris ir vyrus skatinimo įstaigos ar įstaigų personalo ištekliai;

3 lyčių aspekto integravimas.

Šie rodikliai dar kartą peržiūrėti trečiajame PVP ES lygmens vertinime „Pekinas +15“, kurį 2009 m. atliko ES Tarybai pirmininkavusi Švedija ⁽³⁾. Šioje ataskaitoje pabrėžtas poreikis gerinti vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų padėtį, kad lyčių lygybei būtų skiriama daugiau dėmesio ⁽⁴⁾.

Komisija savo 2010–2015 m. moterų ir vyrų lygybės strategijoje pabrėžė poreikį visose politikos srityse atsižvelgti į lyčių lygybę ir įsipareigojo vykdyti lyčių aspekto integravimą kaip sudedamąją politikos formavimo dalį.

Tuo remdamasi, 2013 m. ES Tarybai pirmininkavusi Lietuva nusprendė peržiūrėti lyčių lygybės pažangos institucinių mechanizmų plėtojimą valstybėse narėse ir pasiūlyti naują šios srities rodiklį. 2013 m. gruodžio 9 d. priimtose Tarybos išvadose ⁽⁵⁾ patvirtintas pagal lytį suskirstytos statistikos rengimo ir platinimo rodiklis.

Šiame leidinyje pateikiama EIGE ataskaitos „Lyčių lygybės institucinių mechanizmų veiksmingumas“ santrauka ⁽⁶⁾. Jame pateikta pažangos, pagrįstos ES Tarybai pirmininkavusios Suomijos pasiūlytais rodikliais, apžvalga ir pristatytas naujas lyčių statistikos rodiklis. Ši analizė pagrįsta 2012 m. savanoriško pranešimo tyrime vyriausybės atstovų pateiktais duomenimis, kurie lyginami su 2005 m. Suomijos vyriausybės atlikto tyrimo rezultatais. Tyrimų duomenys papildyti 2012 m. vykdytais pusiau struktūrizuotais pokalbiais su visų valstybių narių moterų nevyriausybėmis organizacijomis.

Šiame leidinyje taip pat pateikiamas išsamusis dviejų lyčių aspekto integravimo priemonių – poveikio vertinimo pagal lytį ir lyčių aspekto integravimo kompetencijos

ugdymo – pristatymas, pagrįstas EIGE tyrimais dėl institucinių gebėjimų integruoti lyčių aspektą ES (2013 m.) ir lyčių lygybės mokymo ES (2012–2013 m.).

Pagrindinių sąvokų apibrėžtys

Instituciniai lyčių lygybės mechanizmai

Lyčių lygybė – pagrindinė ES vertybė. Ja siekiama užtikrinti **lygias galimybes** ir **vienodą požiūrį** į moteris ir vyrus ir kovoti su bet kokia **diskriminacija dėl lyties** ⁽⁷⁾. ES nustatė dvikryptį požiūrį į lyčių lygybę, pagal kurį teigiamą rezultatą duodantys veiksmai, kuriais remiama nepakankamai atstovaujama lytis (vadinamosios specialios priemonės), derinami su lyčių aspekto integravimu. Šie veiksmai suvokiami kaip visų bendro pobūdžio politikos ir konkrečiai lyčių lygybės tikslui siekti skirtų priemonių sutelkimas ⁽⁸⁾. ES valstybės narės įsipareigojo skatinti lyčių lygybę ir integruoti lyčių aspektą į įvairias politikos sritis.

PVP instituciniais mechanizmais vadinamos nacionalinės moterų padėties gerinimo sistemos, apibrėžiamos kaip svarbiausia vyriausybės politikos koordinavimo tarnyba, kurios pagrindinė užduotis – vyriausybės lygmeniu remti lyčių lygybės perspektyvos integravimą į visas politikos sritis. EIGE ataskaitoje laikomasi ES institucijų ir politikos požiūrio ir vartojamas terminas „lyčių lygybės instituciniai mechanizmai“, kadangi dabartinės vyriausybės įstaigos turi platesnius įgaliojimus, viršijančius „moterų padėties gerinimą“ ir apimančius lyčių lygybės ir lyčių aspekto integravimą į kitas politikos sritis. Be to, be valstybių narių vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų, institucinių mechanizmų analizė taip pat apima ES valstybių narių paskirtą vienodo požiūrio į moteris ir vyrus skatinimo įstaigą ar įstaigas.

Direktyvoje 2002/73/EB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo taikymo teigiama, kad „valstybės narės paskiria instituciją ar institucijas

bei parengia joms atitinkamą tvarką, kad būtų skatinamas, tiriamas, prižiūrimas ir remiamas vienodas požiūris į visus asmenis, nediskriminuojant dėl lyties“ ⁽⁹⁾. Direktyvoje 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija) ⁽¹⁰⁾ pateiktos rekomendacijos dėl įgaliojimų ir vienodo požiūrio į moteris ar vyrus skatinimo įstaigų nuostatos:

- įstaigos vieta institucijų struktūroje: „šios institucijos gali priklausyti agentūroms, įpareigotoms rūpintis žmogaus teisių arba asmenų teisių apsauga nacionaliniu lygiu“;
- išorės parama jų veiklai: „atitinkamu lygiu keistis turima informacija su atitinkamomis institucijomis Europoje, pavyzdžiui, su būsimu Europos lyčių lygybės institutu“ ⁽¹¹⁾.

2009 m. Europos Sąjungos Taryba ⁽¹²⁾ pripažino, kad toliau pateiktos nuostatos reikalingos veiksmingam lyčių lygybės institucinių mechanizmų veikimui:

- aiškiai apibrėžti įgaliojimai ir teisės formuoti ir įgyvendinti lyčių lygybės politiką kuo aukštesniu lygiu vyriausybės struktūroje, kuri priklauso vyriausybės ministro atsakomybei;
- instituciniai mechanizmai arba procesai, palengvinantys decentralizuotą planavimą, įgyvendinimą ir priežiūrą siekiant įtraukti nevyriausybines organizacijas ir bendruomenių organizacijas, įskaitant visus visuomenės sluoksnius;
- pakankami biudžeto ir profesinių pajėgumų ištekliai;

- galimybė daryti įtaką visos vyriausybės politikos formavimui.

Išoriniai veiksmai, galintys daryti įtaką lyčių lygybės padėties gerinimo institucinių mechanizmų veikimui, yra šie: moterų organizacijų dalyvavimo formuojant ir vertinant politiką lygis; tarptautinių JT ir ES susitarimų ir teisės aktų poveikio mastas valstybėse; bendra ekonominė ir politinė šalies padėtis; lyčių lygybės įgaliojimo perdavimas regionų ir vietos valdžios institucijoms; tendencija, kai lyčių lygybės klausimų sprendimas sujungiamas su veikla, susijusia su kitomis nelygybės formomis; perėjimas nuo politinio ir administracinio požiūrio į lyčių lygybę prie teisinio požiūrio. EIGE tyrimuose nagrinėti kai kurie iš šių aspektų, o pagrindiniai nustatyti faktai bus pateikti toliau.

Lyčių aspekto integravimas

Lyčių aspekto integravimas – vienas svarbiausių PVP lyčių lygybės veiksmų. Teigiama, kad „vyriausybės ir kiti veikėjai, sprenddami moterų padėties gerinimo mechanizmų klausimą, turėtų skatinti aktyvią ir matomą lyčių aspekto integravimo į visas politikos sritis ir programas politiką, kad prieš priimant sprendimus būtų atlikta atitinkamai poveikio moterims ir vyrams analizė“⁽¹³⁾.

Amsterdamo sutartyje (1997 m.) ES lygmeniu suformuluota lyčių aspekto integravimo sąvoka, iš Bendrijos užduočių ir tikslų ypač pabrėžiant nelygybės panaikinimą ir moterų ir vyrų lygybės skatinimą (2 ir 3 straipsniai).

Nuo 1996 m. Europos Komisija pabrėžė, kad lyčių aspekto integravimo sąvoka „apima ne tik pastangas skatinti lygybę įgyvendinant konkrečias pagalbos moterims priemones, bet ir visos bendros politikos ir priemonių, skirtų konkrečiam lygybės tikslui pasiekti, sutelkimą, kai planavimo etapu aktyviai ir atvirai atsižvelgiama į galimą jų poveikį atitinkamai vyrų ir moterų padėčiai (lyčių aspektas). Tai reiškia sistemingą

priemonių ir politikos tikrinimą ir tai, kad bus atsižvelgiama į tokį galimą poveikį jas apibrėžiant ir įgyvendinant.“⁽¹⁴⁾ Europos Komisijos ir Europos Parlamento dokumentuose pažymima, kad lyčių aspekto integravimas neturėtų būti laikomas tiesioginės lygių galimybių politikos pakaitalu, jis tik ją papildo. Taip suformuotas ir pristatytas požiūris, šiuo metu vadinamas dvejopu požiūriu į lyčių lygybę; jis pagrįstas lyčių aspekto integravimu, t. y. lyčių lygybės skatinimu visose politikos srityse ir veikloje, taip pat taikant ir konkrečias priemones⁽¹⁵⁾.

PVP nustatė keletą veiksmingo lyčių aspekto integravimo įgyvendinimo sąlygų, būtent: politinį įsipareigojimą; tinkamą ministerijų lygmens koordinavimo struktūrą; pilietinės visuomenės dalyvavimą; mokymą didinant sąmoningumą lyčių klausimu ir patariamąsias paslaugas vyriausybinėms įstaigoms; taip pat įvairių sričių teisinę reformą; pakankamus biudžeto išteklius ir profesinius gebėjimus; lyčių aspekto integravimo priemonių taikymą.

EIGE ataskaitoje „Lyčių lygybės propagavimo institucinių mechanizmų veiksmingumas“⁽¹⁶⁾ išsamiai išdėstyti ES valstybių narių sukurti lyčių aspekto integravimo būdai ir priemonės.

- **Poveikio vertinimas pagal lytį**
(angl. GIA) gali būti apibrėžtas kaip „teisės akto ar programos, suteikiančios galimybę prevenciškai nustatyti atitinkamo sprendimo, teisės akto ar programos neigiamo poveikio moterų ir vyrų lygybei tikimybę, vertinimas ar analizė. Poveikio vertinimas pagal lytį gali apimti sąnaudų ir naudos analizę“⁽¹⁷⁾.
- **Lyčių lygybės mokymas ir kompetencijos ugdymas**
apima visas šviečiamąsias priemones, kuriomis politikos formuotojams ir vykdytojams padedama labiau atsižvelgti į lyčių lygybės klausimus, ugdyti su lytimis susijusių kompetencijų

ir integruoti su lyčių aspektu susijusius klausimus į politiką ir programas, už kurias jie atsakingi ⁽¹⁸⁾.

- **Lyčių aspekto integravimas į biudžeto sudarymo procesus** iš esmės reiškia lyčių aspekto integravimo taikymą biudžeto sudarymo procese. Jis reiškia „lyčių aspektu pagrįstą biudžeto vertinimą, apimančią lyčių aspektą visais biudžeto sudarymo proceso lygmenimis, ir pajamų ir išlaidų restruktūrizavimą siekiant skatinti lyčių lygybę“ ⁽¹⁹⁾.
- **Vertinimas** – tai programos ciklo požiūrio dalis. Juo prisidedama prie įrodymais pagrįstos politikos formavimo ir padedama informuoti Europos piliečius apie viešųjų lėšų leidimą. Taigi jo tikslas dvejopas – atskaitomybė ir mokymas.

Pagal lytį suskirstyti statistiniai duomenys

Laikydamosi strateginių PVP tikslų, ES Taryba (2009 m.) ⁽²⁰⁾ ragina valstybes nares ir Komisiją „teikti paramą nacionalinėms ir ES statistikos tarnyboms ir remti bendradarbiavimą ir veiksmingumą, taip pat naudotis Europos lyčių lygybės instituto galimybėmis, siekiant dar labiau pagerinti laiku teikiamų, patikimų ir palyginamų

pagal lytį ir amžių suskirstytų duomenų rinkimą, kaupimą, analizę ir platinimą ir taip atskleisti su moterimis ir vyrais ir lyčių lygybės skatinimu susijusias problemas ir klausimus; taip pat, atsižvelgiant į šį tikslą, imtis veiksmų, kuriais būtų užtikrinama, kad statistiniai duomenys, duomenys ir informacija apie atitinkamus rodiklius, susijusius su Pekino veiksmų programa, būtų prieinami ir nuolat atnaujinami“.

Lyčių statistika yra svarbi bent dėl trijų priežasčių. Pirma, ja atkreipiamas visuomenės dėmesys į moterų ir vyrų padėtį ir esamas sąlygas. Ja politikos formuotojams suteikiama pakankama pagrindinė informacija, kad būtų galima imtis teigiamų vykdomos politikos, kuri moterims ir vyrams turi skirtingą poveikį, pokyčių. Galiausiai ši statistika – nešališkas informacijos šaltinis, kuriuo remiantis stebimas dabartinis tikrasis vyriausybės politikos ir programų poveikis moterų ir vyrų gyvenimui ⁽²¹⁾.

Lyčių statistikos ir rodiklių, taip pat pagal lytį suskirstytų statistinių duomenų buvimas – pagrindinė lyčių aspekto integravimo sąlyga, kadangi šie duomenys yra būtini nustatant politinius tikslus ir siekius bei vykdamas stebėseną ir vėlesnę jų peržiūrą. Tai reiškia, kad statistiniai duomenys reikalingi visam politikos formavimo ir darbo, kuriuo siekiama lyčių lygybės, planavimo, įgyvendinimo ir vertinimo procesui.

Instituciniai lyčių lygybės mechanizmai. ES lygmens rodikliai

Remiantis surinktais pirminiais ir antriniais duomenimis ⁽²²⁾, EIGE ataskaitoje „Lyčių lygybės propagavimo institucinių mechanizmų veiksmingumas“ tiriami instituciniai ES valstybių narių lyčių lygybės mechanizmai, be kita ko, vyriausybės lyčių lygybės įstaigos, nepriklausomos vieno do požiūrio į moteris ir vyrus skatinimo pagal

Direktyvą 2002/73/EB įstaigos, lyčių aspekto integravimo struktūrų buvimas ir metodų ir priemonių naudojimas, pilietinės visuomenės veikėjų dalyvavimas formuojant lyčių lygybės politiką ir vyriausybės priemonės, kuriomis skatinamas pagal lytį suskirstytų duomenų ir statistikos teikimas ir platinimas.

1 rodiklis. Vyriausybės atsakomybės lygis skatinant lyčių lygybę

1 rodikliu siekiama įvertinti pirmąją strateginį H srities tikslą – kurti ar stiprinti nacionalines institucines sistemas ir kitas valdžios institucijas – ir įvairius potikslus:

- atsakomybė už lyčių lygybės politikos skatinimą turėtų būti suteikta kuo aukštesnio lygio vyriausybės struktūrai, pvz., ministrui;
- nacionalinės institucinės sistemos turėtų būti kuo aukštesnio lygio vyriausybės struktūroje. Jos turėtų turėti aiškiai apibrėžtus įgaliojimus, reikiamus išteklius, galimybę daryti įtaką politikos formavimo srityje, rengti ir peržiūrėti teisės aktus, rengti darbuotojų mokymus;
- vyriausybė turėtų nustatyti procedūras, kad institucinės sistemos galėtų rinkti informaciją apie ankstyvuoju etapu kylančius politinius vyriausybės lygmens klausimus ir panaudoti ją politikos formavimo ir peržiūros procese;
- vyriausybė teisėkūros institucijoms turėtų reguliariai pranešti apie pažangą

šioje srityje ir skatinti įvairių viešojo, privačiojo ir savanoriško sektorių institucijų darbuotojus aktyviai dalyvauti siekiant moterų ir vyrų lygybės.

1 rodiklis yra kintanti suma, kurios didžiausias dydis – 10 ir kuri apima šiuos aspektus:

- didžiausias atsakomybės lygis skatinant lyčių lygybę vyriausybės lygmeniu (0–2 balai);
- vyriausybės lyčių lygybės įstaigos veikimas ir pastovumas nacionaliniu ar federaliniu lygmeniu (0–2 balai);
- vyriausybės lyčių lygybės įstaigos vieta vyriausybės struktūroje (0–2 balai);
- vyriausybės lyčių lygybės įstaigos funkcijos nacionaliniu ar federaliniu lygmeniu (0–2 balai);
- vyriausybės atskaitomybė lyčių lygybės skatinimo srityje (vyriausybės lyčių lygybės veiksmų plano (angl. GAPGE) buvimas ir pažangos lyčių lygybės srityje ataskaitų teikimas teisėkūros institucijoms, pvz., parlamentui) (0–2 balai).

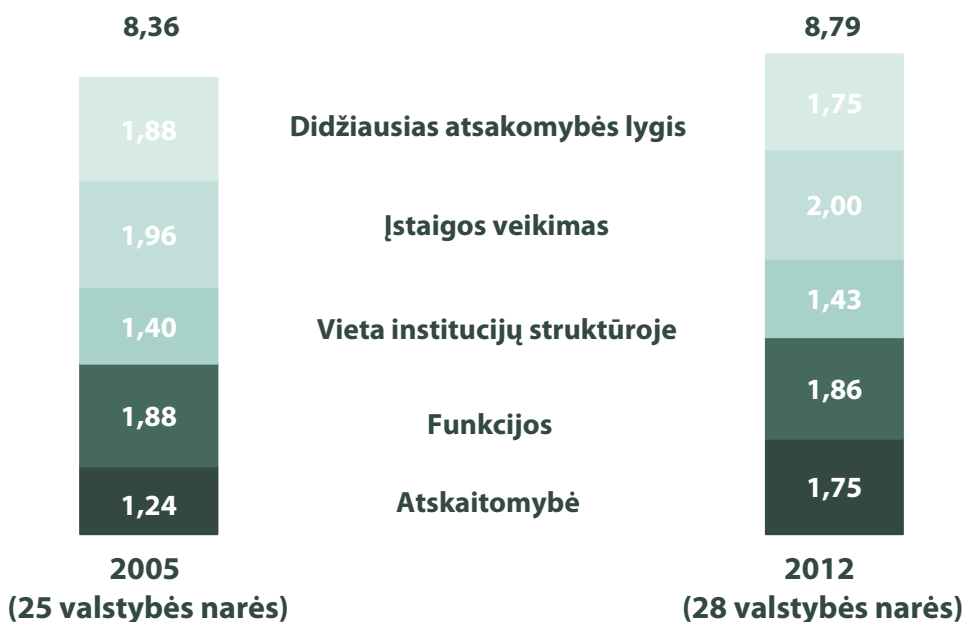
Bendra apžvalga

Apskritai daugelis valstybių narių (BE, DE, EE, ES, IT, CY, LT, HU, MT, NL, AT, PL, SI, SK, FI, UK) 2012 m. padarė pažangą vyriausybės atsakomybės lygio srityje, palyginti su 2005 m. Aštuonios valstybės narės (ES, IT, CY, LT, LU, AT, SE, UK) pasiekė didžiausią dešimties balų rezultatą. Dviejose valstybėse narėse (DK, IE) galima pastebėti nedidelį nuosmukį, o septynios šalyse rodiklių rezultatas išliko toks pat kaip ir 2005 m. (CZ, EL, FR, LV, LU, PT, SE). Bulgarijos, Kroatijos ir Rumunijos rezultatai nebuvo lyginami, kadangi šios šalys nebuvo įtrauktos į 2006 m. ES Tarybai pirmininkavusios Suomijos ataskaitą.

Pažanga daugiausia padaryta dėl didesnės lyčių lygybės politikos atskaitomybės, pasiektos įvairiose valstybėse narėse, kuriose įgyvendinti nacionaliniai lyčių lygybės veiksmų planai ir teisėkūros institucijoms pradėta reguliariai teikti ataskaitas apie lyčių lygybę. Vis dėlto tyrimo rezultatai nesuteikia galimybės įvertinti tų veiksmų planų įgyvendinimo kokybės.

Valstybių narių, kurios laikėsi PVP tikslo lyčių lygybės skatinimui skirti kuo aukštesnio lygio vietą vyriausybės struktūroje, procentinė dalis sumažėjo nuo 88 proc. 2005 m. iki 79 proc. 2012 m. ⁽²³⁾

1 paveikslas. Vyriausybės atsakomybės lygis lyčių lygybės skatinimo srityje (1 rodiklis, daugiausia 10 balų), 2005 ir 2012 m.

Pastaba. Bulgarija, Kroatija ir Rumunija nebuvo įtrauktos į ES Tarybai pirmininkavusios Suomijos tyrimą, todėl 2005 m. duomenų neturima.

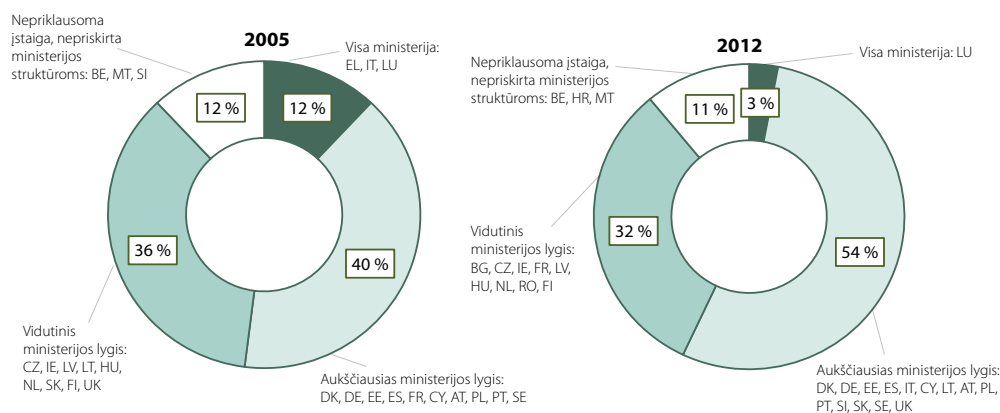
Šaltinis: Duomenys surinkti 2006 m. Suomijai pirmininkaujant ES Tarybai ir 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

Vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų vieta institucijų struktūroje

2012 m. visose valstybėse narėse veikė nuolatinės vyriausybės lyčių lygybės įstaigos, turinčios plačius įgaliojimus įgyvendinti lyčių aspekto integravimą, rengti teisės aktus ir peržiūrėti politiką. Valstybių narių, kuriose visa ministerija

yra vyriausybinių lyčių lygybės įstaiga arba aukščiausio lygio ministerijos struktūroje veikianti įstaiga, procentinė dalis šiek tiek padidėjo (nuo 52 proc. 2005 m. iki 57 proc. 2012 m.). Dėl to valstybių narių, kuriose vyriausybės lyčių lygybės įstaigos veikia vidutiniu lygiu, procentinė dalis šiek tiek sumažėjo nuo 36 proc. iki 32 proc. (2 paveikslas).

2 paveikslas. Vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų vieta institucijų struktūroje pagal ministerijos lygį, 2005 (25 valstybės narės) ir 2012 m. (28 valstybės narės)

Pastaba. Bulgarija, Kroatija ir Rumunija nebuvo įtrauktos į ES Tarybai pirmininkavusios Suomijos tyrimą, todėl 2005 m. duomenų neturima.

Duomenys suskirstyti procentais, kad būtų galima palyginti padėtį 2005 ir 2012 m., kadangi skiriasi valstybių narių skaičius.

Šaltinis: Duomenys surinkti 2006 m. Suomijai pirmininkaujant ES Tarybai ir 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

Vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų funkcijos

Šia analize atsižvelgta į šias vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų funkcijas: politikos formavimą; teisės aktų rengimą ar inicijavimą ir teisės aktų peržiūrą; skatinimą įgyvendinti vyriausybės sprendimus; lyčių aspekto integravimo procesų ir metodikos koordinavimą ir (arba) plėtojimą; politikos analizę; reformų priežiūrą ir vertinimą; mokslinius tyrimus ir plėtrą; ES ir tarptautinius reikalus; informavimą, leidybą ir mokymą. Nuo 2005 m. pastebėtas nedidelis vyriausybinių

lyčių lygybės įstaigų atliekamų užduočių masto ir skaičiaus didėjimas. Visose valstybėse narėse vykdytas lyčių aspekto integravimo procesų ir metodikos koordinavimas ir (arba) plėtojimas; kai kuriose valstybėse narėse praplėsti vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų įgaliojimai į juos įtraukiant politikos analizę, reformų stebėjimą ir vertinimą, teisės aktų rengimą (teisės aktų inicijavimą) ir (arba) teisės aktų peržiūrą, vyriausybės politikos formavimą, informavimą, leidybą ir mokymą, mokslinius tyrimus ir plėtrą ir skatinimą įgyvendinti vyriausybės sprendimus.

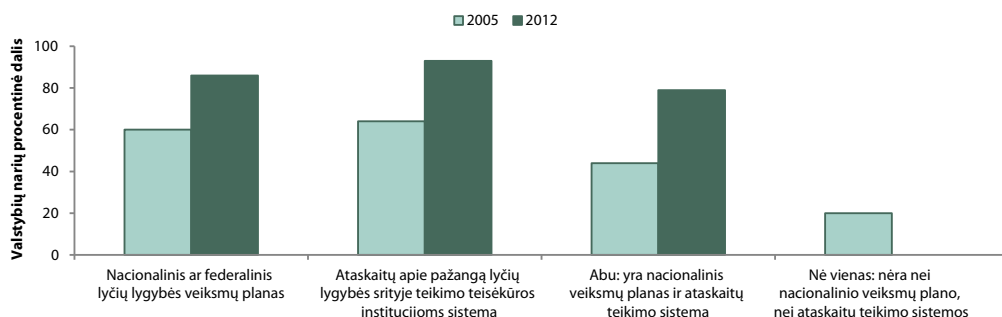
Lyčių lygybės veiksmų planai ir ataskaitų teikimo teisėkūros institucijoms sistema

2005 m. tik 15 valstybių narių turėjo nacionalinius lyčių lygybės veiksmų planus. 2012 m. šis skaičius padidėjo iki 23 – nuo 60 proc. iki 86 proc. Be to, esant reguliaraus ataskaitų teikimo teisėkūros institucijoms sistemai, padidėjo vyriausybės atskaitomybė lyčių lygybės srityje – nuo 64 proc. 2005 m. iki 93 proc. 2012 m. daugiau

kaip du trečdaliai valstybių narių (79 proc.) pranešė, kad turi parengusios ir nacionalinį veiksmų planą, ir ataskaitų teikimo sistemą, palyginti su 44 proc. 2005 m. (3 paveikslas).

Vis dėlto nacionalinio veiksmų plano buvimas nėra pakankama pažangos priemonė. Taip pat svarbu įvertinti jo įgyvendinimo kokybę ir rezultatus. Iš daugybės įrodymų matyti, kad nacionalinių planų įgyvendinimui kai kuriose šalyse dėl įvairių priežasčių kyla didelių sunkumų ⁽²⁴⁾.

3 paveikslas. Valstybių narių, turinčių vyriausybės lyčių lygybės veiksmų planą (angl. GAPGE) ir ataskaitų teikimo sistemą, procentinė dalis 2005 (25 VN) ir 2012 m. (28 VN)

Pastaba. Bulgarija, Kroatija ir Rumunija nebuvo įtrauktos į ES Tarybai pirmininkavusios Suomijos tyrimą, todėl 2005 m. duomenų neturima.

Šaltinis: Duomenys surinkti 2006 m. Suomijai pirmininkaujant ES Tarybai ir 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

Pilietinės visuomenės dalyvavimas

2012 m., beveik visos valstybės narės pranešė apie pilietinės visuomenės, įskaitant nevyriausybines moterų organizacijas, socialinius partnerius ir kitas pilietines organizacijas, dalyvavimą skatinant lyčių lygybę nacionaliniu ar federaliniu lygmeniu, daugeliu atvejų – skleidžiant informaciją ir didinant informuotumą.

Nevyriausybinių moterų organizacijų dalyvavimo formuojant politiką poveikis, pasak jų vadovų, valstybėse narėse labai skyrėsi – tai priklauso nuo nevyriausybinių organizacijoms skiriamo finansavimo ir vyriausybės įsipareigojimo oficialiai

įtvirtinti nuolatinį nevyriausybinių moterų organizacijų dalyvavimą. Vis dėlto daugelis jų mano, kad pilietinės visuomenės dalyvavimas ir vyriausybės teikiamos konsultacijos lyčių lygybės politikos klausimais yra riboti, laikini ar jų tiesiog nėra. EIGE tyrimas „Lyčių lygybės aspekto integravimo instituciniai gebėjimai ir veiksmingi būdai, priemonės ir geroji patirtis“ (2013 m.) rodo, kad nors suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas lyčių lygybės ar lyčių aspekto integravimo politikoje integruotas ir oficialiai įtvirtintas daugelyje valstybių narių, jis vis dar nėra visapusiškai įtvirtintas kiekviename politikos ciklo etape 12-oje valstybių narių, kuriose šis dalyvavimas retai arba tik kartais daro poveikį politikos formavimui.

2a rodiklis. Vyriausybės lyčių lygybės įstaigos personalo ištekliai

Vyriausybės įsipareigojimas skatinti lyčių lygybę taip pat gali būti įvertintas atsižvelgiant į vyriausybinei lyčių lygybės įstaigai skirtus išteklius ⁽²⁵⁾.

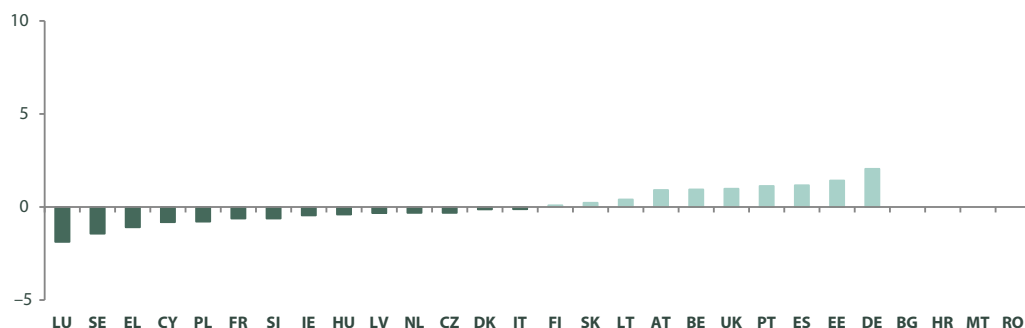
2a rodiklis parodo vyriausybės lyčių lygybės institucijos personalo išteklių ⁽²⁶⁾ ir valstybių narių dydžio pagal gyventojų skaičių santykį. Darbuotojų skaičius pateikiamas etatais, t. y. pagal visos darbo dienos ir nesezoninio darbo vietas, išskyrus visus projektuose dalyvaujančius darbuotojus, kurie negauna finansavimo iš valstybės biudžeto. Šis rodiklis apskaičiuojamas pagal kiekvienos valstybės narės darbuotojų ir gyventojų skaičiaus (milijonais) santykį ir juo apibrėžiamas nukrypimas nuo vidurkio.

Dėl po 2005 m. įvykusių pokyčių, susijusių su vyriausybinei lyčių lygybės įstaigai skiriamais

personalo ištekliais, lyčių lygybės srities žmogiškieji ištekliai sumažėjo daugiau kaip pusėje valstybių narių (4 paveikslas).

Personalas išteklių lyginimas – sudėtinga užduotis. Vyriausybės lyčių lygybės įstaigos darbo krūvio didėjimas ar mažėjimas tiesiogiai nepriklauso nuo gyventojų skaičiaus. Todėl kartais prasmingiau nagrinėti per tam tikrą laiką įvykusius pokyčius, o ne pačius skaičius. Be to, 2012 m. į rodiklio rezultatus įtrauktos federacinių valstybių regionų lygmens vyriausybės lyčių lygybės įstaigos. Vis dėlto tikėtina, kad nefederacinėse valstybėse taip pat esama regionų lygmens lyčių lygybės įstaigų, todėl sudėtinga tiksliai palyginti valstybes nares.

4 paveikslas. Vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų žmogiškųjų išteklių skirtumas 2005 ir 2012 m. kiekvienoje valstybėje narėje, gyventojams (1 000 000) tenkančių darbuotojų skaičius

Pastaba. Neturima Bulgarijos, Kroatijos, Maltos ir Rumunijos duomenų; Bulgarija, Kroatija ir Rumunija nebuvo įtrauktos į ES Tarybai pirmininkavusios Suomijos tyrimą, todėl 2005 m. duomenų neturima.

Šaltinis: Duomenys surinkti 2006 m. Suomijai pirmininkaujant ES Tarybai ir 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

2b rodiklis. Paskirtos vienodo požiūrio į moteris ir vyrus skatinimo įstaigos ar įstaigų personalo ištekliai

Tai – vyriausybės įsipareigojimo skatinti lyčių lygybę skiriant išteklius vienodo požiūrio į moteris ir vyrus apsaugos ir skatinimo reikmėms pagal Direktyvą 2002/73/EB rodiklis.

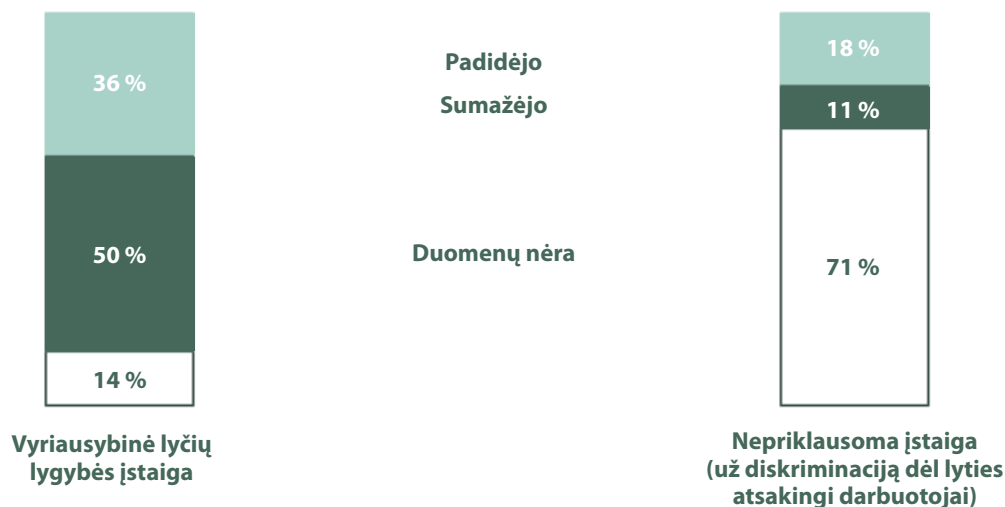
2b rodikliu nurodomas paskirtos vienodo požiūrio į moteris ir vyrus skatinimo įstaigos personalo išteklių ir valstybės narės gyventojų skaičiaus santykis. Darbuotojų skaičius pateikiamas etatais, t. y. pagal visos darbo dienos ir nesezoniinio darbo vietas, išskyrus visus projektuose dalyvaujančius darbuotojus, kurie negauna finansavimo iš valstybės biudžeto. Jeigu valstybėje narėje veikia nepriklausoma įstaiga, kovojanti su diskriminacija dėl įvairių priežasčių (įskaitant diskriminaciją dėl lyties), buvo imamas darbuotojų, kurie atsakingi tik už kovą su diskriminacija dėl lyties, skaičius. Šis rodiklis apskaičiuojamas pagal kiekvienos valstybės narės darbuotojų ir gyventojų skaičiaus (milijonais) santykį ir juo apibūdinamas nukrypimas nuo vidurkio.

2012 m. tik penkiose šalyse (BE, ES, HR, PT, FI) veikė nepriklausomos įstaigos, kurių vienintelis tikslas – skatinti vienodą požiūrį į moteris ir

vyrus (2005 m. – 11 šalių). Daugelyje valstybių narių (BG, CZ, DK, DE, EE, IE, EL, FR, CY, LV, LT, LU, HU, MT, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SK, SE, UK) veikė nepriklausoma įstaiga, kovojanti su diskriminacija dėl įvairių priežasčių, įskaitant ir diskriminaciją dėl lyties. Šie skaičiai rodo didėjantį polinkį valstybėse narėse sujungti įstaigas, kurių vienintelis tikslas yra skatinti vienodą požiūrį į moteris ir vyrus, su įstaigomis, sprendžiančiomis diskriminacijos dėl įvairių priežasčių klausimus⁽²⁷⁾. Dėl to vien už kovą su diskriminacija dėl lyties atsakingi darbuotojai nepriklausomose lygybės įstaigose mažiau matomi (5 paveikslas).

Gyventojams tenkančių nepriklausomos (-ų) įstaigos (-ų) darbuotojų skaičius nuo 2005 m. padidėjo penkiose valstybėse narėse (DK, EL, LV, PT, FI), o sumažėjo trijose valstybėse narėse (CZ, CY, UK). Šis padidėjimas iš dalies gali būti susijęs su jau veikiančių įstaigų įgaliojimų praplėtimu nuo diskriminacijos dėl lyties klausimų sprendimo iki kovos su diskriminacijos dėl įvairių priežasčių. Dėl nepakankamos informacijos apie darbuotojų skaičių nebuvo įmanoma palyginti 2005 ir 2012 m. padėties 19-oje valstybių narių.

5 paveikslas. Lyčių lygybės įstaigų žmogiškieji ištekliai 2005 (25 VN) ir 2012 m. (28 VN), gyventojams (1 000 000) tenkančių darbuotojų skaičius

Pastaba. Bulgarija, Kroatija ir Rumunija nebuvo įtrauktos į ES Tarybai pirmininkavusios Suomijos tyrimą, todėl 2005 m. duomenų neturima.

Pastaba. Duomenys suskirstyti procentais, kad būtų galima palyginti padėtį 2005 ir 2012 m., kadangi skiriasi valstybių narių skaičius.

Šaltinis: Duomenys surinkti 2006 m. Suomijai pirmininkaujant ES Tarybai ir 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

3 rodiklis. Lyčių aspekto integravimas

3 rodiklis pagrįstas antruoju strateginiu H srities „Instituciniai mechanizmai“ tikslu – integruoti lyčių aspektus į teisės aktus, viešąsias programas ir projektus – ir įvairiais potiksliais:

- siekti užtikrinti, kad prieš priimant politikos sprendimus būtų atlikta jų poveikio atitinkamai moterims ir vyrams analizė;
 - reguliariai peržiūrėti nacionalinę politiką, programas ir projektus, taip pat jų įgyvendinimą, vertinant užimtumo ir pajamų politikos poveikį ir taip siekiant užtikrinti, kad moterys gautų tiesioginę naudą iš vystymosi ir kad ekonomikos politikos ir planavimo srityje būtų
- atsižvelgta tiek į apmokamą, tiek į neapmokamą visapusę jų indėlį į vystymąsi;
- skatinti nacionalines strategijas ir moterų ir vyrų lygybės siekius, kad būtų pašalintos naudojimosi moterų teisėmis kliūtys ir panaikintos visos moterų diskriminacijos formos;
 - tinkamai bendradarbiauti su teisėkūros institucijų nariais, siekiant skatinti lyčių aspekto integravimą į visus teisės aktus ir politikos sritis;
 - suteikti visoms ministerijoms įgaliojimus peržiūrėti politiką ir programas atsižvelgiant į lyčių aspektą ir Pekino veiksmų programą, nustatyti

kuo aukštesnio lygio atsakomybę už tų įgaliojimų įgyvendinimą, sukurti ir (arba) stiprinti ministerijų lygmens įgaliojimų koordinavimo struktūrą, stebėti pažangą ir kurti atitinkamų institucinių sistemų tinklus.

Vadovaujantis PVP, lyčių aspekto integravimui įgyvendinti reikia: vyriausybės įsipareigojimo; už lyčių aspekto integravimą atsakingų vyriausybinių įstaigų ir pareigūnų struktūros; konsultacijų tiek su vyriausybės, tiek su pilietinės visuomenės lyčių lygybės ekspertais; žinių (mokymo ir informavimo didinimo) apie tai, kaip įgyvendinti lyčių aspekto integravimą; būdų ir priemonių naudojimo.

2006 m. ES Tarybai pirmininkavusios Suomijos ataskaitoje kai kurie iš šių klausimų jau nagrinėti pagal 3 rodiklį. EIGE ataskaitoje „Lyčių lygybės propagavimo institucinių mechanizmų veiksmingumas“ siūloma patobulinti šį rodiklį atsižvelgiant į daugiau lyčių aspekto integravimo priemonių ir siūlant taip restruktūrizuoti 3 rodiklį:

1. vyriausybės įsipareigojimo lygis lyčių aspekto integravimo srityje (daugiausia 2 balai);

2. lyčių aspekto integravimo struktūrų buvimas (daugiausia 4 balai):

2.1. lyčių aspekto integravimo struktūros (asmenys ryšiams ar ryšių centrai, atsakingi už

lyčių aspekto integravimą ministerijose ir (arba) ministerijų lygmens lyčių aspekto integravimo koordinavimo struktūrą);

2.2. konsultacijos su vyriausybėmis lyčių lygybės įstaigomis dėl naujos politikos ar politikos vertinimų;

3. įsipareigojimas integruoti lyčių aspektą ir būdų bei priemonių naudojimas (daugiausia 10 balų):

3.1. įsipareigojimas naudoti lyčių aspekto integravimo būdus ir priemones (teisinis įsipareigojimas atlikti poveikio vertinimą pagal lytį ir (arba) integruoti lyčių aspektą į biudžeto sudarymo procesus);

3.2. lyčių aspekto integravimo būdų ir priemonių naudojimas (poveikio vertinimas pagal lytį, lyčių aspekto integravimas į biudžeto sudarymo procesus, lyčių lygybės mokymas, stebėseną ir vertinimas);

3.3. vertinimo tyrimų ataskaitų prieinamumas.

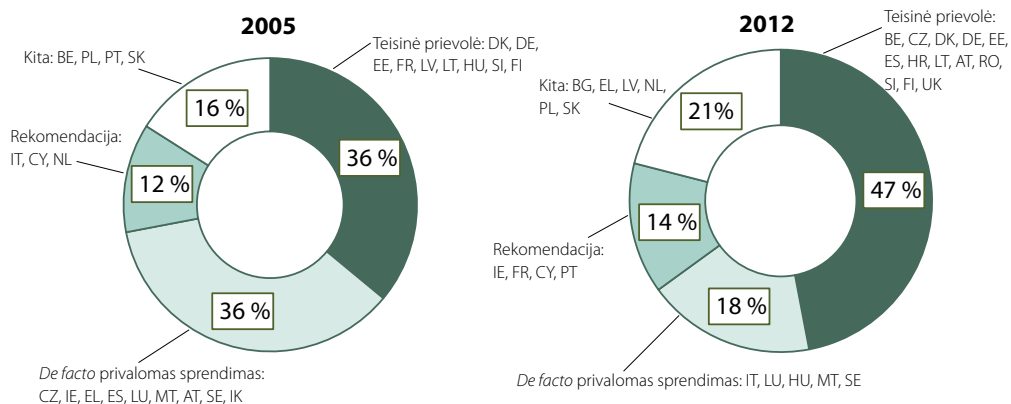
Lyčių aspekto integravimo rodiklis – tai suminis rodiklis, kurio didžiausias dydis – 16. 2012 m. nė viena valstybė narė nepasiekė didžiausio rezultato, tačiau 5 valstybės narės (ES, FR, AT, FI, SE) gavo 12 ar daugiau balų. Vis dėlto 2012 m. pusė valstybių narių (BG, IE, EL, LV, LU, HU, MT, NL, PT, RO, SI, SK) surinko mažiau kaip aštuonis balus.

Vyriausybės įsipareigojimas integruoti lyčių aspektą

Daugelyje valstybių narių vyriausybės įsipareigojimas integruoti lyčių aspektą yra teisinė prievolė arba de facto privalomas vyriausybės sprendimas. Palyginti su 2005 m., padidėjo valstybių narių, nustačiusių teisinę prievolę integruoti lyčių aspektą, dalis. Nors bendra dalis

padidėjo, nėra bendros įsipareigojimo įgyvendinti lyčių aspekto integravimą lygio ar tvirtumo tendencijos valstybių narių lygmeniu. Įsipareigojimo integruoti lyčių aspektą lygis nuo 2005 iki 2012 m. padidėjo septyniose valstybėse narėse (BE, CZ, ES, IT, AT, PT, UK), sumažėjo šešiose (IE, EL, FR, LV, HU, NL), o 12-oje valstybių narių nepakito (6 paveikslas).

6 paveikslas. Įsipareigojimų integruoti lyčių lygybę rūšys ES valstybėse narėse, 2005 (25 VN) ir 2012 m. (28 VN)

Pastaba. Bulgarija, Kroatija ir Rumunija nebuvo įtrauktos į ES Tarybai pirmininkavusios Suomijos tyrimą, todėl 2005 m. duomenų neturima.

Pastaba. Duomenys suskirstyti procentais, kad būtų galima palyginti padėtį 2005 ir 2012 m., kadangi skiriasi valstybių narių skaičius.

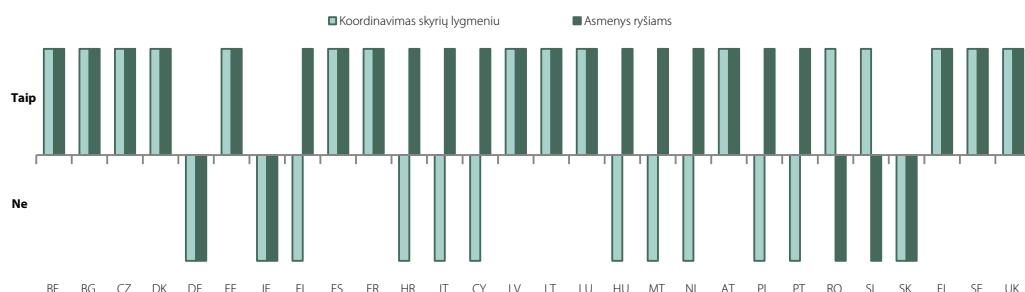
Šaltinis: Duomenys surinkti 2006 m. Suomijai pirmininkaujant ES Tarybai ir 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

Vis dėlto teisine prievole ar rekomendacija dėl lyčių aspekto integravimo savaime neužtikrinamas sėkmingas praktinis strategijos įgyvendinimas. Kaip nurodyta Europos Sąjungos Tarybos 2007–2008 m. bendroje užimtumo ataskaitoje, „vykdydamos užimtumo politiką, daugelis valstybių narių vis dar netaiko visapusiško lyčių aspekto integravimo metodo, kuris dažniausiai taikomas atliekant sistemingą politikos priemonių poveikio vertinimą pagal lytį“⁽²⁸⁾.

Lyčių aspekto integravimo struktūros

2012 m. beveik visose valstybėse narėse ministerijų lygmeniu veikė lyčių aspekto integravimo vyriausybėje struktūra, pvz., lyčių aspekto integravimo koordinavimo struktūra kitose ministerijose (16-oje valstybių narių), asmenų ryšiams dėl lyčių aspekto integravimo tinklas (23-ose valstybėse narėse) arba abu (14-oje valstybių narių) (7 paveikslas). 2005–2012 m. nė vienos iš šių struktūrų neturėjusių šalių procentinė dalis sumažėjo nuo 20 proc. iki 11 proc.

7 paveikslas. Lyčių aspekto integravimo struktūrų rūšys 28 ES valstybėse narėse, 2012 m.

Šaltinis: Duomenys surinkti 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

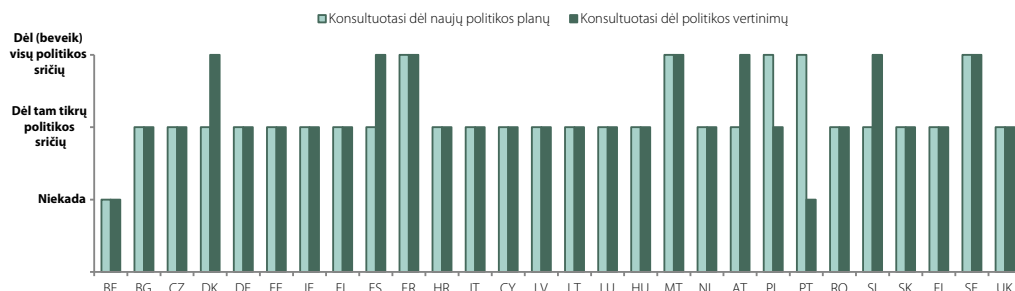
Konsultacijos su vyriausybėmis lyčių lygybės įstaigomis

Vadovaujantis PVP, vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų atlieka svarbų vaidmenį, kadangi ji atsakinga už „mokymo ir patiriamosios pagalbos teikimą valstybinėms įstaigoms, siekiant integruoti lyčių lygybės perspektyvą į jų politiką ir programas“. Iš duomenų matyti, kad tik penkiose valstybėse narėse (FR, MT, PL, PT, SE) su vyriausybine lyčių lygybės įstaiga konsultuotasi dėl beveik visų naujų politikos sričių, išskyrus lyčių lygybę. Likusiose 22-ose valstybėse narėse (BG, CZ, DK, DE, EE, IE, EL, ES, HR, IT, CY, LV, LT, LU,

HU, NL, AT, RO, SI, SK, FI, UK) su tokia įstaiga konsultuotasi tik dėl kai kurių naujų politikos sričių.

Septyniose valstybėse narėse su vyriausybine lyčių lygybės įstaiga konsultuotasi dėl (beveik) visų politikos vertinimų, o 19-oje – dėl tam tikrų politikos vertinimų (8 paveikslas). Vyriausybės lyčių lygybės įstaigos dalyvavimas daugeliu atveju (50–75 proc.) paskatino pritaikyti politiką 10-yje valstybių narių (DE, EL, ES, FR, IT, AT, PL, SI, SE, UK), o 13-oje valstybių narių (BG, CZ, DK, EE, IE, HR, CY, LT, HU, NL, RO, SK, FI) – tik tam tikrais atvejais (25–50 proc.).

8 paveikslas. Konsultacijos su vyriausybine lyčių lygybės įstaiga dėl naujų politikos planų ir (arba) politikos vertinimo (ne lyčių lygybės politikos srityse) 28 ES valstybėse narėse, 2012 m.

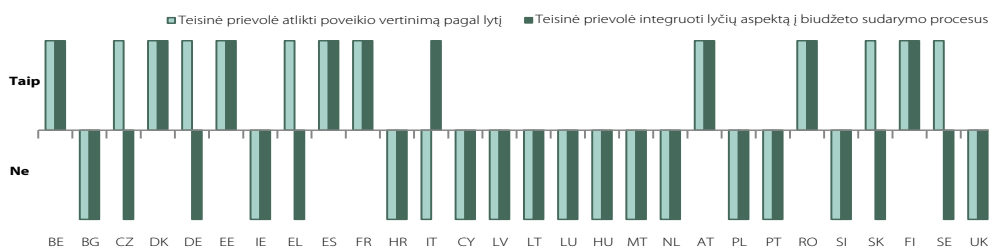
Šaltinis: Duomenys surinkti 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

Įsipareigojimas integruoti lyčių aspektą ir būdų bei priemonių naudojimas

2012 m. trylikoje valstybių narių nustatyta teisinė prievolė rengiant teisės aktus ir (arba) politiką atlikti poveikio vertinimą pagal lytį. Tik aštuoniose valstybėse narėse galiojo teisinė prievolė integruoti lyčių aspektą į biudžeto sudarymo procesus arba vykdyti ministerijų biudžetų poveikio vertinimą pagal lytį (9 paveikslas).

Vis dėlto teisinės prievolės naudoti tam tikrus lyčių aspekto integravimo metodus ir priemones ir tikrojo jų naudojimo sąsaja nėra tiesioginė. Kai kuriose valstybėse narėse, kuriose įtvirtinta teisinė prievolė, lyčių aspekto integravimo būdų ir priemonių naudojimas buvo praktiškai nežinoma sąvoka arba tebevyko pradinis jo etapas. Tačiau kai kuriose kitose valstybėse narėse, kuriose nėra įtvirtinta teisinė prievolė, lyčių aspekto integravimo būdais ir priemonėmis naudotasi daugelyje ar keliuose ministerijose.

9 paveikslas. Teisinė prievolė naudoti lyčių aspekto integravimo metodus, būtent poveikio vertinimą pagal lytį ir lyčių aspekto integravimą į biudžeto sudarymo procesus, 28 ES valstybėse narėse, 2012 m.

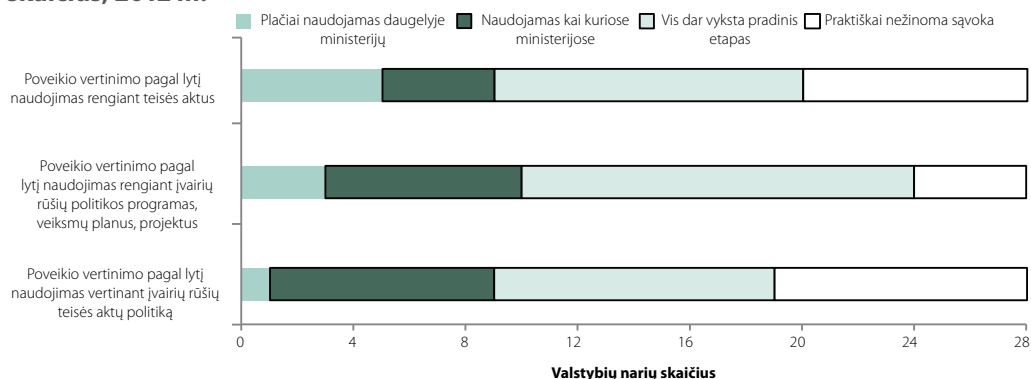
Šaltinis: Duomenys surinkti 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

Poveikio vertinimas pagal lytį (angl. GIA)

2012 m. beveik pusė valstybių narių kartu su gairėmis ir kita pagalbine medžiaga priėmė

teisines ar politines nuostatas dėl poveikio vertinimo pagal lytį įgyvendinimo. Vis dėlto tik dviejose valstybėse narėse (ES, SE) poveikio vertinimas pagal lytį plačiai naudotas rengiant įvairių rūšių politikos programas, o kitose penkiose

10 paveikslas. Valstybių narių, kuriose naudojamas poveikio vertinimas pagal lytį, skaičius, 2012 m.

Šaltinis: Duomenys surinkti 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

valstybėse narėse (CZ, DK, DE, FR, FI) jis naudojamas tik kartais (10 paveikslas).

Tik keturios valstybės narės (ES, FR, PL, SE) pranešė, kad poveikio vertinimo pagal lytį taikymas

rengiant teisės aktus daugeliu atveju paskatino pritaikyti galutines išvadas prie lyčių lygybės aspekto. Kitose valstybėse narėse poveikio vertinimas pagal lytį tik tam tikrais atvejais turėjo įtakos, kitais atvejais – nebuvo atlikta jokių pataisų.

Instituciniai lyčių aspekto integravimo gebėjimai ES valstybėse narėse

EIGE papildomas tyrimas „Institucinių lyčių aspekto integravimo gebėjimų 28 Europos Sąjungos valstybėse narėse“ (2013 m.) atskleidė, kad, regis, poveikio vertinimo pagal lytį praktika daugiausia taikoma rengiant teisės aktus. Daugelyje valstybių poveikio vertinimo pagal lytį vykdymas yra gana formalus ir primena „langelio pažymėjimo“ veiksmą, kuriuo neatliekama jokia tikra analizė.

Tyrime atliekama išsamesnė poveikio vertinimo pagal lytį įgyvendinimo analizė pasirinktose šalyse ir regionuose. Taikyti šie kriterijai:

- naudojamas poveikio vertinimo pagal lytį būdas turėtų atitikti šiame tyrime vartojamą poveikio vertinimo pagal lytį apibrėžtį ⁽²⁹⁾;
- turimoje informacijoje apie poveikio vertinimo pagal lytį įgyvendinimą turėtų būti nurodyta, kad kartu su poveikio vertinimu pagal lytį vykdoma išsami analizė (priešingai požiūriui, pagal kurį poveikio vertinimas pagal lytį laikomas „langelio pažymėjimą“ primenančiu veiksmu);
- šalyje turėtų būti tam tikra poveikio vertinimo pagal lytį įgyvendinimo istorija ir (arba) mastas, pagal kuriuos galima būtų nustatyti oficialaus šio metodo įtvirtinimo lygį;
- turėtų būtų dabartinio ar neseno poveikio vertinimo pagal lytį įgyvendinimo įrodymų;

- yra poveikio vertinimo pagal lytį įgyvendinimo gairės arba kita pagalbinė medžiaga.

Tyrime nurodyta, kad pirmiau minėtus kriterijus atitinka šios šalys ir regionai: Austrija, Suomija, Vokietija (žemių lygmuo: Žemutinė Saksonija), Ispanija (regionų lygmuo: Katalonija) ir Švedija. Nors pirminė duomenų apžvalga neparodė, kad Danijoje esama svarbios poveikio vertinimo pagal lytį įgyvendinimo istorijos ir (arba) masto, pasikeitus požiūriui į lyčių aspekto integravimą ir pastaruoju metu ėmus pabrėžti poveikio vertinimą pagal lytį, Danija įtraukta į šią analizę.

Apskritai tyrimas atskleidė, kad analizuotose šalyse ir regionuose viešai prieinama nedaug informacijos apie poveikio vertinimo pagal lytį įgyvendinimą. Tam tikrais atvejais informacijoje nurodyta, kad vyksta įtvirtinimo procesas, tačiau padėtis skirtingose politikos srityse labai skiriasi ir tai nėra sistemingas poveikio vertinimo pagal lytį, kaip sudedamosios teisės aktų ir politikos formavimo dalies, naudojimas. Dvi šalys, kuriose užregistruotas įrodymais pagrįstas didžiausio masto poveikio vertinimo pagal lytį įgyvendinimas yra Švedija, kurioje poveikio vertinimai pagal lytį nereglamentuojami ir atliekami vadovaujantis kita metodika, ir Katalonija, kurioje poveikio vertinimas pagal lytį yra visapusiškai įtvirtintas teisės aktuose ir jam taikomas centralizuotas modelis. Todėl galima garyti išvadą, kad oficialaus poveikio vertinimo pagal lytį įtvirtinimo būdai nenurodo jo įgyvendinimo masto.

Poveikio vertinimo pagal lytį atvejų tyrimai pasirinkti vadovaujantis šiais kriterijais:

- poveikio vertinimai pagal lytį, kurie nebuvo susiję su konkrečiomis lyčių lygybės politikos priemonėmis;

- didelę įtaką (arba bent tam tikrą poveikį politikai) turėję poveikio vertinimai pagal lytį;
- techniniu požiūriu tinkamai atlikti poveikio vertinimai pagal lytį.

Surinkti ir išanalizuoti pranešimai apie šiuos atvejus, taip pat apie gaires, kuriomis vadovautasi atliekant šiuos poveikio vertinimus pagal lytį. Tam tikrais atvejais į šią analizę taip pat įtraukta akademinė ir pilkoji literatūra apie poveikio vertinimo pagal lytį naudojimą šalyje arba regione.

1 lentelė. Atrinkti poveikio vertinimo pagal lytį atvejai pagal šalį ar regioną

Šalis / regionas	Poveikio vertinimo pagal lytį atvejis	Metai	Dokumento rūšis	Politikos sritis (-ys)
Austrija	Federalinių tarnautojų atstovavimo įstatymas	2013 m.	Teisės aktas	Viešojo administravimo reforma
Austrija	2002 m. federalinio universitetų ir aukštojo mokslo įstaigų įstatymo pakeitimai	2013 m.	Pakeitimai	Švietimas
Katalonija	2003–2006 m. bendradarbiavimo planas vystymosi srityje	2003 m.	Politikos planas	Tarptautinio bendradarbiavimo ir vystymosi politika
Katalonija	Apskričių, miesto vietovių ir miestų, kuriems reikalingas ypatingas dėmesys, vystymo įstatymas Nr. 2/2004	2004 m.	Teisės aktas	Miesto ir teritorinė politika
Danija	2012 m. balandžio 18 d. įstatymas Nr. 162 (įstatymas dėl dvejų metų trukmės bandomosios darbų suteikimo ilgalaikės bedarbio pašalpos gavėjams sistemos)	2012 m.	Teisės aktas	Užimtumas
Danija	2010 m. vasario 25 d. įstatymas Nr. 134 (įstatymas dėl naujos geležinkelio atkarpos Kopenhaga–Ringstedas statybos)	2010 m.	Teisės aktas	Transportas
Suomija	Integracijos gerinimo teisės aktas (2010 12 30/1386)	2010 m.	Teisės aktas	Migracija, integracijos politika
Suomija	2020 m. migracijos strategija	2013 m.	Politikos strategija	Migracija
Vokietija	Įstatymas dėl neįgalių asmenų lygių galimybių (2007 m.)	2007 m.	Teisės aktas	Negalia, kova su diskriminacija
Švedija	Teisė dalyvauti. Neseniai atvykusios moterys ir šeimos nariai imigrantai darbo rinkoje	2012 m.	Politikos strategija	Migracija, integracija, užimtumas
Švedija	Vienoda įtraukimo į laikinojo nedarbingumo sąrašą tvarka. Laikinojo nedarbingumo atostogų procesas atsižvelgiant į lyčių aspektą	2010 m.	Politikos vertinimas	Sveikatos draudimas, socialinės išmokos

Atrinkti atvejai apima maždaug 10 metų laikotarpį (2003–2013 m.), kuriuo visoje ES buvo vykdomas poveikio vertinimas pagal lytį, ir daugelį politikos sričių, įskaitant kovos su diskriminacija, negalios, sveikatos, užimtumo, integracijos ir migracijos, sveikatos, aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų, tarptautinio bendradarbiavimo, viešojo transporto, socialinės apsaugos ir miesto ir teritorinę politiką.

Iš analizės matyti, kad poveikio vertinimas pagal lytį, kaip viena pagrindinių lyčių aspekto integravimo įgyvendinimo priemonių, nėra nei sistemingai įtvirtintas teisės aktuose, nei reglamentuojamas. Vis dėlto teisinio pagrindo buvimas arba nebuvimas nelemia oficialaus įtvirtinimo lygio arba įgyvendinimo visapusiškumo.

Taikymo srities, išsamumo, procedūrų, atsakingų tarnybų, kokybės patikrų ir vertinimo atžvilgiu poveikio vertinimai pagal lytį skirtingai apibrėžti analizuotose šalyse ir regionuose ir taip atskleidžiami skirtingi modeliai. Tokių įvairovę iš dalies paaiškina skirtingos poveikio vertinimo pagal lytį apibrėžtys.

Užduotis atlikti poveikio vertinimą pagal lytį dažniausiai tenka įvairioms institucijoms, laikantis atskirų skirtingose šalyse ir regionuose taikomų procedūrų. Atsižvelgiant į institucijos sąrangą, prie poveikio vertinimo pagal lytį procesų prisideda skirtingi subjektai. Šalyse skiriasi šių užduotį atliekančių valstybės tarnautojų savarankiškumo ir vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų teikiamos paramos ir galimo „išorės“ veikėjų, pvz., lyčių lygybės ar teisės ekspertų, įsikišimo mastas. Pasirinktuose regionuose ir šalyse labai skiriasi su poveikio vertinimu pagal lytį susijusių teisėkūros procedūra priimtų ar politikos dokumentų taikymo sritis.

Siekiant, kad poveikio vertinime pagal lytį būtų deramai atsižvelgta į visus susijusius

dokumentų lyčių aspektus, būtų sutelkta pakankamai lyčių lygybės ir techninių žinių ir būtų pateiktos rekomendacijos, atitinkančios lyčių lygybės vidaus politikos programą, svarbu užtikrinti kokybę. Kai kuriais atrinktais atvejais šiame procese ministerijos arba už lyčių lygybę atsakingi skyriai konsultuojasi su lyčių lygybės tarnybomis, kurios valstybės tarnautojams suteikia reikiamų priemonių ir žinių.

Daugelyje šalių ir regionų poveikio vertinimas pagal lytį atliekamas gana vėlyvame politikos ciklo etape. Kitaip tariant, didelė dalis teisėkūros proceso jau yra įvykusi, kai parengtos priemonės vertinamos atsižvelgiant į lyčių aspektą, ir taip ribojamos galimybės iš esmės performuoti numatytas normas ar politiką. Kai prašoma atlikti svarbius pakeitimus, ypač kai to prašo su šiuo procesu susijusi vyriausybė lyčių lygybės įstaiga, jie gali tapti politiniais sprendimais.

Taigi, galioja labai skirtingi poveikio vertinimo pagal lytį įgyvendinimo modeliai, taip pat skiriasi pagrindinės sampratos apie tai, kas iš tiesų sudaro poveikio vertinimą pagal lytį. Daugiausia dėmesio gali būti skiriama dabartinės padėties analizei, o ne galimo būsimų teisės aktų ar politikos priemonių poveikio vertinimui. Poveikio vertinimas pagal lytį gali būti suvokiamas ir atliekamas kaip atskiras veiksmas arba sudedamoji parengiamojo teisėkūros ar politikos priemonių proceso dalis.

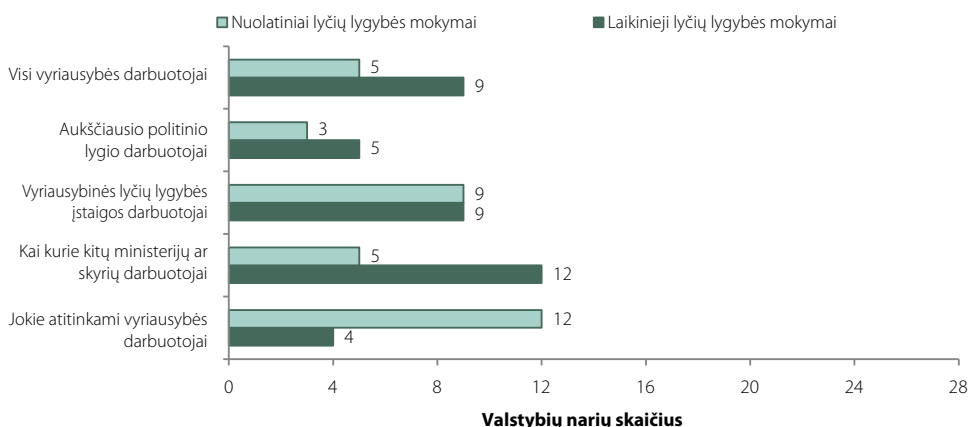
Palyginti nedaug dėmesio skiriama daugiau pokyčių skatinančiam poveikio vertinimo pagal lytį aspektui pasitelkiant naujoviškų rekomendacijų ar alternatyvių priemonių, kuriomis galima pasiekti daugiau, nei vien tik numatant galimą poveikį lyčių atžvilgiu, kūrimą. Daugiausia dėmesio paprastai skiriama lyčių nelygybės vertinimams konkrečioje politikos srityje, o ne alternatyvių scenarijų, kuriais prisidedama prie didesnės lyčių lygybės, prognozėms.

Lyčių lygybės mokymas

Beveik visose valstybėse narėse per pastaruosius trejus metus ministerijose ir viešojo administravimo įstaigose imtasi vykdyti informuotumo lyčių lygybės srityje didinimo iniciatyvas. Vis dėlto

nuolatinio lyčių lygybės mokymo atvejai nebuvo labai dažni. Tik penkios valstybės narės pranešė, kad jų vyriausybės darbuotojams rengiami nuolatiniai mokymai. Žinoma, laikinieji lyčių lygybės mokymai buvo labiau paplitę, ypač tarp kitų ministerijų ar skyrių darbuotojų (11 paveikslas).

11 paveikslas. Lyčių lygybės mokymus teikiančių valstybių narių skaičius, 2012 m

Šaltinis: Duomenys surinkti 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

Europos Komisijos vertinime dėl Europos socialinio fondo naudojimo lyčių lygybei remti valstybėse narėse padaryta išvada, kad darbuotojams teikiamas lyčių lygybės mokymas

nevienodai paplitęs Europos Sąjungoje, „nors jis turėtų būti laikomas nepakeičiama bet kokios lyčių aspekto integravimo strategijos dalimi“⁽³⁰⁾.

Lyčių aspekto integravimo kompetencijos ugdymas. Lyčių lygybės mokymas

Dar viename EIGE tyrime „Lyčių lygybės mokymo Europos Sąjungoje ir Kroatijoje apžvalga“ (2013 m.) patvirtinama, kad sėkmingam lyčių aspekto integravimui būtina, kad visų viešojo administravimo lygmenų darbuotojai

turėtų pakankamą lyčių lygybės kompetenciją. Manoma, kad lyčių lygybės kompetencijos ugdymas apima įvairias skirtingas švietimo priemones ir procesus, pvz., tiesioginius švietimuosius renginius, lyčių lygybės mokymą, darbuotojų supažindinimą, internetinius modulius, gairių medžiagą ir išteklių rinkinius, konsultacinius susitarimus, dalijimosi žiniomis tinklus ir kt.

Lyčių lygybės mokymas – plačiausiai paplitusi ir neretai vienintelė lyčių lygybės kompetencijos ugdymo forma ES, todėl dvi sąvokos – lyčių lygybės kompetencijos ugdymas ir lyčių lygybės mokymas – dažnai vartojamos lygiagrečiai.

EIGE tyrime dėl lyčių lygybės mokymo Europos Sąjungoje lyčių lygybės mokymas apibrėžtas kaip šviečiamoji priemonė ir procesas, padedantys politikos formuotojams integruoti lyčių aspektą į politiką ir programas, už kurias jie atsakingi. Pirmąjį tyrimo etapą sudarė 2005–2011 m. apžvalga, pagrįsta pirminių šaltinių, dokumentinių šaltinių ir suinteresuotųjų subjektų pokalbių apžvalga. Be to, antrajame tyrimo etape tyrėjai vykdė išsamius pokalbius su atitinkamais perspektyvių kompetencijos ugdymo iniciatyvų penkiose valstybėse narėse subjektais. Pokalbių tikslas – nustatyti pagrindines veiksmingo lyčių lygybės mokymo sąlygas ir sėkmę lemiančius veiksnius.

Iš esmės sudėtinga pateikti konkrečias išvadas dėl lyčių lygybės mokymo masto Europos Sąjungoje ar palyginti mokymo teikimą skirtingose valstybėse narėse. EIGE tyrime teigiama, kad valstybės narės sistemingai nerenka informacijos apie lyčių lygybės mokymo iniciatyvų skaičių ar lyčių lygybės mokymo naudos gavėjų skaičių.

Iš turimų 2012 m. duomenų matyti, kad lyčių lygybės mokymo iniciatyvų skaičius ir ypač tuos mokymus lankiusių viešojo administravimo darbuotojų skaičius daugelyje ES valstybių narių išlieka palyginti mažas. Daugelis 2005–2012 m. įgyvendintų iniciatyvų daugiausia buvo pavieniai ir laikini projektai. Tai reiškia, kad daugelis ES šalių nesugebėjo oficialiai įtvirtinti lyčių lygybės mokymo sukurdamos detalius sistemingos lyčių lygybės žinių ir gebėjimų teikimo viešajame sektoriuje

mechanizmus nacionaliniu, regionų ar vietos lygmenimis. Vis dėlto esama pavyzdžių (pvz., Austrija, Suomija, Švedija), kai lyčių aspekto integravimo tikslų laikytasi gana intensyviai ir konkrečiomis pastangomis užpildyti esamas atitinkamų darbuotojų žinių spragas.

Iš tyrimų rezultatų matyti, kad 2005–2011 m. daugelyje ES šalių lyčių lygybės mokymui skirti riboti finansiniai ištekliai arba konkrečios biudžeto eilutės. Lyčių lygybės mokymo teikimas labai priklausė nuo ES programų, pvz., programos „Progress“ ir (arba) Europos socialinio fondo, kurios yra pagrindinis finansavimo šaltinis.

Kitas svarbus veiksnys, susijęs su lyčių lygybės mokymo teikimu, yra jo kokybė, kuri priklauso nuo daugybės veiksnių. Be kita ko, jie apima tinkamą institucinę sistemą, aukštą lyčių lygybės dėstytojų kvalifikaciją, praktinių mokymo priemonių prieinamumą, tinkamą poreikių vertinimą ir nuolatinę stebėseną ir vertinimą.

Teisiniai ir politiniai lyčių lygybės įsipareigojimai yra svarbiausia tinkamos lyčių lygybės kompetencijos ugdymo sistemos sąlyga. Tyrimų rezultatai rodo, kad ten, kur lyčių aspekto integravimas yra teisinis reikalavimas, labiau tikėtina, kad jis paskatins teikti lyčių lygybės mokymą visų viešojo administravimo lygmenų darbuotojams.

Kai kuriose šalyse lyčių aspekto integravimą pripažinus visapusiška strategija, lyčių lygybės mokymo teikėjai, kitaip vadinami lyčių lygybės dėstytojais, tapo nauja profesija. Praktiškai lyčių lygybės dėstytojų kvalifikacija ir atitinkama lyčių lygybės mokymo kokybė gali smarkiai skirtis. Tik aštuoniose valstybėse narėse nacionaliniu lygmeniu nustatytos nacionalinės dėstytojų rengimo iniciatyvos. Lyčių lygybės dėstytojai gali naudotis

daugybe praktinių išteklių. Nors formuojasi šių specialistų rinka, nesama nei ES, nei nacionalinių orientacinių lyčių lygybės dėstytojų teikiamų paslaugų kokybės sistemų, nors ir buvo bandyta jas sukurti. Pranešama, kad institucijoms ir organizacijoms, teikiančioms lyčių lygybės mokymo įgaliojimus, trūksta pagalbos vykdančios aukštos kokybės mokymo paslaugų paieškos ir atrankos procesą.

Kitas rūpestį keliantis dalykas, susijęs su lyčių lygybės mokymu, – reali mokymo atitiktis dalyvių poreikiams ir galimybė pakeisti procedūras ir darbo aplinką, kad daugiau dėmesio būtų skiriama lyčių lygybei. EIGE lyčių lygybės mokymo tyrime pateiktos išvados, kad dauguma mokymo programų yra bendro pobūdžio. Keliose valstybėse narėse esama konkretiems dalyvių poreikiams pritaikyto mokymo pavyzdžių, tačiau dažniausiai tokie mokymai yra bendro pobūdžio, nedidelio masto, trumpi (trumpesni nei viena diena) ir vykdomi vieną kartą. Daugelyje šalių tokie

modeliai pasiūlyti kaip atsakas naujai priimtai politikai ar teisės aktams arba kaip naujų darbuotojų supažindinimo programų dalis.

Vis dėlto po įvadinių sesijų kyla problemų pritaikant turinį, kad būtų pateiktas geresnis atsakas, susijęs su tikrosiomis dalyvių užduotimis ir vaidmenimis, ir vykdančią nuolatinę kompetencijos ugdymą. Vieni nustatytų iššūkių yra šie: per mažas politikos formuotojų įsipareigojimas, susijęs su lyčių lygybe, ir ribotas išsamesnių ir ilgalaikių metodų finansavimas. Šiuo metu visoje ES prieinama didelė priemonių ir išteklių įvairovė, tačiau trūksta konkrečiai pritaikytų praktinių mokymo išteklių, susijusių su konkrečiais projektais ar politikos sritimis, taip pat kompetentingų lyčių lygybės dėstytojų, ypač tuose sektoriuose, kuriuose lyčių aspektas ne toks akivaizdus. Rengiamos mokymo sesijos dažnai nėra privalomos, o dėl to, kad jų lankymas savanoriškas, sudėtinga užtikrinti pakankamą dalyvavimo lygį.

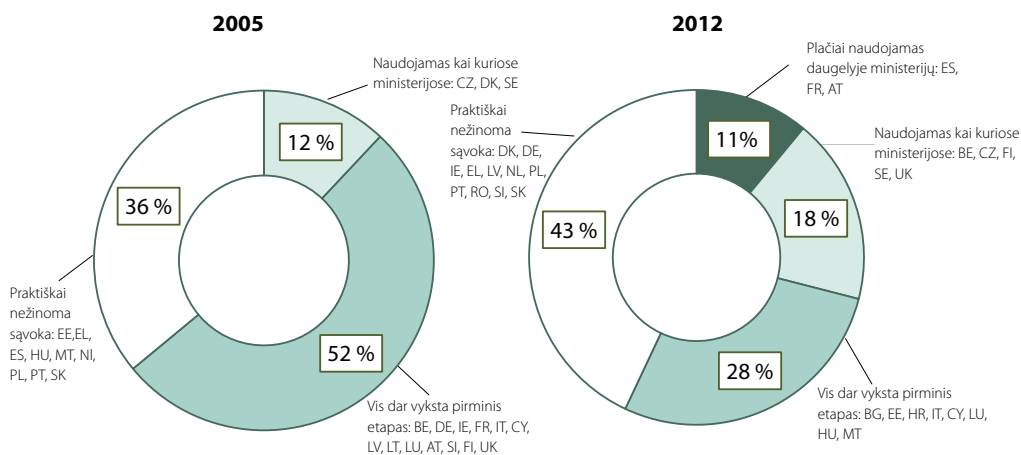
Lyčių aspekto integravimas į biudžeto sudarymo procesus

2012 m. iš aštuonių teisinį įsipareigojimą lyčių aspektą integruoti į biudžeto sudarymo procesus priėmusių valstybių narių (BE, DK, EE, ES, FR, IT, AT, FI) tik Austrija, Prancūzija ir Ispanija pranešė, kad lyčių aspekto integravimas į biudžeto sudarymo procesus plačiai taikomas daugelyje ministerijų, o penkios šalys (BE, CZ, FI, SE, UK) pranešė, kad jis taikomas kai kuriose ministerijose. Daugelyje šalių lyčių aspekto integravimas

į biudžeto sudarymo procesus arba vis dar buvo pirminiame etape arba praktiškai buvo nežinoma sąvoka viešojo administravimo srityje (12 paveikslas).

Iš 16 valstybių narių (BE, BG, CZ, EE, ES, FR, HR, IT, CY, LU, HU, MT, AT, FI, SE, UK), kuriose lyčių aspekto integravimas į biudžeto sudarymo procesus buvo taikomas įvairiu mastu, per pastaruosius trejus metus biudžetas buvo pakoreguotas tik septyniose (CZ, ES, FR, AT, FI, SE, UK).

12 paveikslas. Lyčių aspekto integravimas į biudžeto sudarymo procesus ES valstybėse narėse, 2005 (25 VN) ir 2012 m. (28 VN)

Pastaba. Duomenys suskirstyti procentais, kad būtų galima palyginti padėtį 2005 ir 2012 m., kadangi skiriasi valstybių narių skaičius.

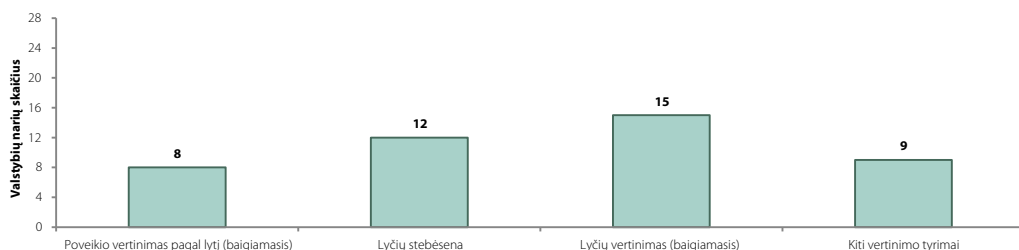
Šaltinis: Duomenys surinkti 2006 m. Suomijai pirmininkaujant ES Tarybai ir 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

Vertinimas ir stebėseną

2012 m. 12-oje valstybių narių (BG, DE, EE, ES, FR, HR, CY, NL, PL, PT, FI, SE) lyčių stebėseną naudota kaip lyčių aspekto integravimo priemonė, 15-oje valstybių narių (CZ, DE, FR, HR, IT, CY, LT, HU, MT,

AT, PL, PT, SI, FI, SE) atliktas lyčių aspekto baigiamasis vertinimas ir tik aštuoniose valstybėse narėse (DE, FR, HR, CY, PL, PT, FI, SE) stebėseną ir baigiamasis vertinimas naudoti kaip lyčių aspekto integravimo dalis (13 paveikslas).

13 paveikslas. Valstybių narių, kuriose stebėseną ir vertinimas naudojami kaip lyčių aspekto integravimo dalis, skaičius, 2012 m.

Šaltinis: Duomenys surinkti 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

4 rodiklis. Pagal lytį suskirstytų statistinių duomenų rengimas ir platinimas

Svarbi veiksmingos lyčių lygybės politikos ir teisės aktų sąlyga – laiku teikiamų ir aukštos kokybės pagal lytį suskirstytų statistinių duomenų prieinamumas. Tokie statistiniai duomenys padeda užtikrinti įrodymais pagrįstą sprendimų priėmimą ir įvertinti, koku mastu įgyvendinti tikslai ir siekiai.

4 rodiklis – tai naujas rodiklis, pagrįstas trečiuoju strateginiu H srities „Instituciniai mechanizmai“ tikslu – rinkti ir skleisti pagal lytį suskirstytus duomenis ir informaciją, kad būtų galima planuoti ir vertinti, ir veiksmų, kurių imsis nacionalinės, regionų ir tarptautinės statistikos tarnybos ir susijusios nacionalinės ir JT agentūros, bendradarbiaudamos su mokslinių tyrimų organizacijomis ir dokumentavimo centrais, rinkinys.

1998 m. Taryba pritarė tam, kad metinis PVP įgyvendinimo vertinimas apimtų pasiūlymą dėl kiekybinių ir kokybinių rodiklių ir kriterijų. Nuo 1999 m. kitos ES Tarybai pirmininkavusios šalys beveik visose PVP interesų srityse sukūrė rodiklių rinkinius. Kasmet Taryba priima išvadas dėl šių rodiklių ir pabrėžia poreikį ateityje juos peržiūrėti. Kai kuriose susirūpinimą keliančiose srityse ES lygmeniu, o kartais ir nacionaliniu lygmeniu trūkdavo atitinkamų rodiklių ir statistinių duomenų, dėl to lyčių lygybės pažangos stebėseną ilgai tapo neįmanoma.

Neseniai paskelbtas lyčių lygybės indeksas ⁽³¹⁾ rodo, kad smurto prieš moteris dėl lyties srityje esama didžiausių statistinių skirtumų ES, vertinant lyčių lygybės pažangą ES lygmeniu. Statistiniai skirtumai šioje srityje yra svarbūs

įrodymai, kuriais palaikoma Europos Parlamento rezoliucija dėl nesenos ES kovos su smurtu prieš moteris politikos programos prioritetų ir plano. Kitos srityse, kuriose trūksta kokybiškų duomenų, yra moterų ir vyrų laiko paskirstymas, sprendimų priėmimas, su sveikata susijęs elgesys ir tarpsektoriškumas (kurio pripažįstama, kad moterys ir vyrai nėra viena lytės grupės tokiose kategorijose kaip šeiminė padėtis, seksualinė orientacija, negalia ar migracijos statusas). Duomenų stygius taip pat labai trukdo strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo vertinimui atsižvelgiant į lyčių aspektą tokiose srityse kaip moksliniai tyrimai ir vystymasis, inovacijos ir technologijos, klimato kaita ir energija.

Taigi svarbu, kad kiekvienos šalies statistinių duomenų rengėjai ir naudotojai nuolat peržiūrėtų oficialios statistikos sistemos tinkamumą ir į ją patenkančių su lytimis susijusių klausimų mastą, ir svarbu užtikrinti nuolatinį įvairiems netechninių priemonių naudotojams skirtų statistinių leidinių, susijusių su lyčių aspektu, kuriuose pateikti ir išaiškinami teminiai duomenys apie moteris ir vyrus, rengimą ⁽³²⁾.

Šis rodiklis sukurtas vyriausybės įsipareigojimui rengti ir platinti pagal lytį suskirstytus

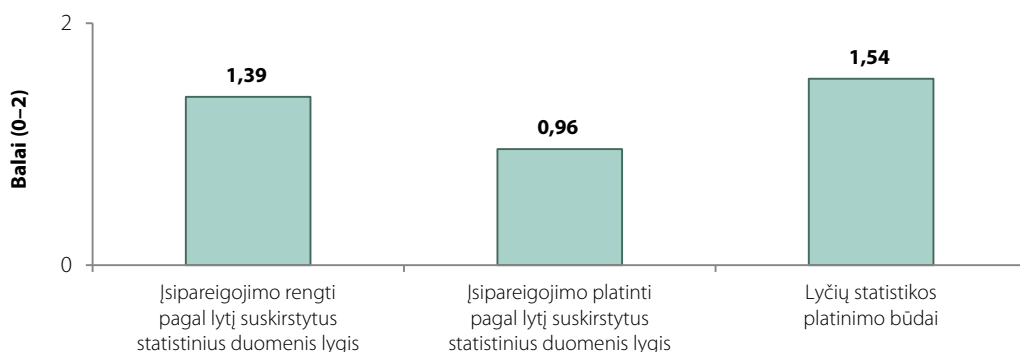
statistinius duomenis įvertinti ir nustatyti tokių statistinių duomenų platinimui naudojamus būdus. Siūlomas PVP H3 srities rodiklis apima šiuos aspektus:

- vyriausybės įsipareigojimą rengti pagal lytį suskirstytus statistinius duomenis (daugiausia 2 balai);
- vyriausybės įsipareigojimą platinti pagal lytį suskirstytus statistinius duomenis (daugiausia 2 balai);
- pagal lytį suskirstytų statistinių duomenų platinimui naudojamus metodus (leidinių ir (arba) tam skirtų interneto svetainių buvimas) (daugiausia 2 balai).

Ketrios valstybės narės (BG, ES, HR, HU) pagal šį rodiklį surinko didžiausią balų skaičių (6 balus), o Airija ir Liuksemburgas surinko mažiausiai balų.

Šio rodiklio aspektų palyginimas rodo, kad valstybėse narėse naudojami skirtingi pagal lytį suskirstytų statistinių duomenų platinimo metodai, net jeigu nėra nacionalinės teisinės prievolės rinkti ir skelbti pagal lytį suskirstytų statistinių duomenų (14 paveikslas).

14 paveikslas. 28 ES valstybių narių veikla renkant ir platinant pagal lytį suskirstytus statistinius duomenis, 2012 m

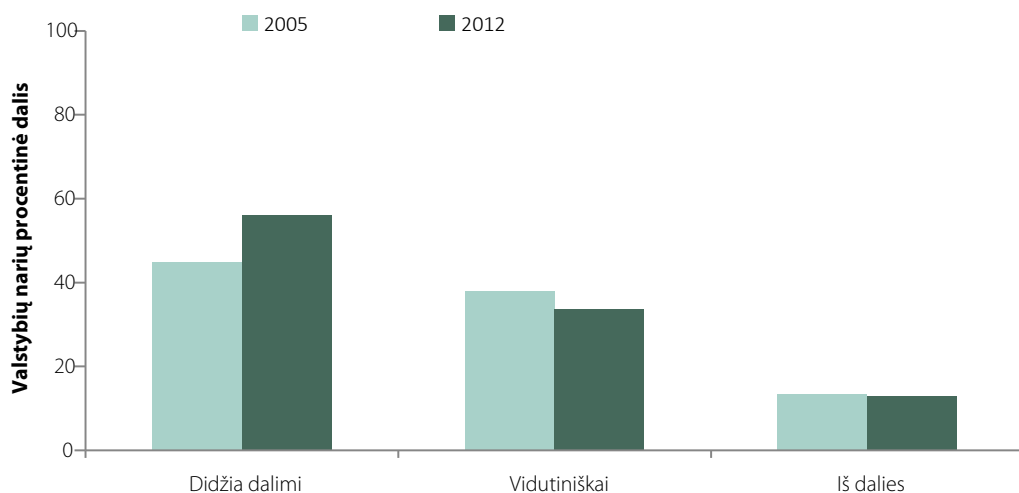
Šaltinis: Duomenys surinkti 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

2012 m. reikalavimas, susijęs su pagal lytį suskirstytų statistinių duomenų rengimu ir platinimu, didžia dalimi įgyvendintas šešiolikoje valstybių narių (BE, BG, CZ, DE, IE, EL, ES, HR, CY, LV, HU, MT, PL, RO, SI, UK). Aštuoniose valstybėse narėse (EE, FR, LT, NL, AT, PT, SK, SE) šis reikalavimas įgyvendintas vidutiniškai, o Italijoje, Suomijoje ir Liuksemburge – iš dalies. Bendra padėtis 2005 ir 2012 m. rodo tam tikrą pažangą valstybėse narėse rengiant lyčių statistiką: 2012 m. 57 proc. valstybių narių pranešė „didžia dalimi“ įvykdžiusios pagal lytį suskirstytų duomenų rinkimo ir

platinimo reikalavimą, palyginti su 48 proc. valstybių narių 2005 m. (15 paveikslas).

Daugelis valstybių narių reguliariai rengia ir platina lyčių statistikos leidinius. Dviejuose trečdaliuose valstybių narių lyčių statistikai skirta interneto svetainė (atskira lyčių statistikos interneto svetainė, statistikos tarnybos interneto svetainės skiltis arba kitos interneto svetainės skiltis). Vis dėlto PVP reikalavimas rengti ir platinti pagal lytį suskirstytus duomenis dar nėra visapusiškai įgyvendintas.

15 paveikslas. Valstybių narių, įvykdžiusių reikalavimus rinkti ir platinti pagal lytį suskirstytus statistinius duomenis, procentinė dalis 2005 (25 VN) ir 2012 m. (28 VN)

Pastaba. Neturima 2005 m. Bulgarijos, Kroatijos ir Rumunijos duomenų.

Šaltinis: Duomenys surinkti 2006 m. Suomijai pirmininkaujant ES Tarybai ir 2013 m. sausio–balandžio mėn. (EIGE).

Išvados

Europos Sąjungoje ir jos valstybėse narėse Pekino veiksmų programa, Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, ES teisės aktai ir nacionalinės taisyklės dėl lyčių aspekto integravimo kartu sudaro atitinkamų lyčių lygybės institucinių mechanizmų sistemą. Pagal Pekino veiksmų programą moterų padėties gerinimo institucinių mechanizmų prieinamumas yra ne tik viena iš 12 svarbiausių susirūpinimą keliančių sričių, bet ir yra **būtina išankstinė lyčių lygybės siekimo sąlyga visose kitose srityse**.

Nors **lyčių lygybė** yra pripažinta pagrindinė ES vertybė ir politikos sritis 28-iose valstybėse narėse, **dabartinis jos statusas ir pobūdis rodo, kad ES ji tampa nebe tokia svarbi**: nuo 2005 m. sumažėjo vyriausybių, kuriuose už lyčių lygybę atsakingi ministrai, skaičius ir padaugėjo vyriausybių, kuriose šis įgaliojimas skirtas ministro pavaduotojams ir ministro padėjėjams, skaičius. Nematyti pažangos hierarchinės vyriausybinių lyčių lygybės įstaigų vietos srityje. Nors Taryba ir Europos Sąjunga (2009 m.) ⁽³³⁾ primygtinai ragino, trečdalis 28 ES valstybių narių vis dar neturi kuo aukštesniu lygmeniu vyriausybės struktūroje veikiančios vyriausybės lyčių lygybės įstaigos, už kurią būtų atsakingas ministras.

Kita tendencija – **politiniais ir finansiniais ištekliais paremtas didėjantis dėmesys teisiniams vienodo požiūrio ar lyčių lygybės aspektams (teisinis požiūris)**, prieštaraujantis lyčių lygybės plėtojimui ir skatinimui plačiaja prasme. Tai reiškia, kad darbas lyčių lygybės srityje gali būti susijęs tik su atskirais atvejais, dėl kurių gali arba negali būti kreipiamasi į teismus, tribunolus ar kitas institucijas, ir galima netekti galios sprendžiant struktūrinę nelygybę ir diskriminaciją visuomenės lygmeniu. Kad išliktų svarbia politinės darbotvarkės dalimi, lyčių lygybei,

viena vertus, reikalingi didelę galią turintys ir tvarūs lyčių lygybės plėtojimo, įgyvendinimo ir stebėsenos mechanizmai, kita vertus, moterų ir vyrų juridines teises ginančios institucijos.

Šie **neseniai įvykę pokyčiai prisideda prie lyčių lygybės, kaip politinio tikslo, atskyrimo** ir sumenkina lyčių lygybę kaip svarbią politikos sritį. Dėl to daugelyje valstybių narių **lyčių lygybė išstumta iš politinės darbotvarkės ir iš dalies sujungta su platesne lygių galimybių sritimi**.

Nuo 2005 m. padidėjo valstybių narių, priėmusių vyriausybės lyčių lygybės veiksmų planus, skaičius. Šalių, kuriose nustatytas reikalavimas teisėkūros institucijoms teikti ataskaitas apie planų įgyvendinimą, skaičius taip pat padidėjo ir dabar siekia 26. Vis dėlto nacionalinis veiksmų planas nėra pakankama pažangos priemonė. Taip pat svarbu įvertinti jo įgyvendinimo kokybę ir rezultatus.

Vyriausybės pareigūnai pranešė, kad socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos vis aktyviau dalyvauja vyriausybės lyčių lygybės įstaigos veikloje ir užduotyse, daugeliu atvejų skirtose platinti informaciją ir didinti informuotumą. Nacionaliniai moterų organizacijų atstovai nurodė, kad jų dalyvavimas ir vyriausybės konsultacijos lyčių lygybės politikos klausimais yra riboti, laikini arba jų tiesiog nėra. **Nors suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas lyčių lygybės ar lyčių aspekto integravimo politikoje integruotas ir oficialiai įtvirtintas daugelyje valstybių narių, jis vis dar nėra visapusiškai įtvirtintas kiekviename politikos ciklo etape 12-oje valstybių narių, kuriose šis dalyvavimas retai arba tik kartais daro poveikį politikos formavimui.**

Galima pastebėti teigiamą tendenciją, susijusią su **didesniu valstybių narių įsipareigojimu integruoti lyčių aspektą, palyginti su 2005 m., ir beveik visose valstybėse narėse įkurtomis struktūromis (ministerijų lygmens koordinavimo ir (arba) ministerijų kontaktiniai centrai), atsakingomis už lyčių aspekto integravimą.** Vis dėlto lyčių aspekto integravimo priemonės ir būdai daugelyje šalių nėra pakankamai oficialiai įtvirtinti dėl neaiškių arba nepakankamų teisinių arba administracinių įgaliojimų praktiškai taikyti lyčių aspekto integravimą. Palyginti nedaug valstybių narių vykdo nuolatinis daugiausia vyriausybės lyčių lygybės įstaigos darbuotojams skirtus mokymus ir didina pajėgumą lyčių lygybės srityje. Poveikio vertinimas pagal lytį daugelyje valstybių narių tebėra nežinoma sąvoka arba vyksta pirminis jo taikymo etapas. Lyčių aspekto integravimas į biudžeto sudarymo procesus teisine prievole tapo tik aštuoniose valstybėse narėse, o iš jų tik trijose jis plačiai naudojamas ministerijose.

Vienas pastebimiausių pokyčių, įvykusių 2005–2012 m., – **laipsniškas nepriklausomos viešo požiūrio į moteris ir vyrus skatinimo įstaigos sujungimas su įvairios diskriminacijos priežastis sprendžiančia įstaiga.** Kaip matyti iš šios ataskaitos, tik penkiose valstybėse narėse diskriminacijos dėl lyties klausimai sprendžiami atskirai. Kadangi norint pripažinti

skirtingą moterų ir vyrų patirtį svarbu pripažinti moterų ir vyrų įvairialytiškumą amžiaus, klasės, negalios, etninės kilmės ar rasės ir seksualinės orientacijos atžvilgiu, nederėtų nekreipti dėmesio į lyčių, kaip visų rūšių nelygybės struktūrinio aspekto ir pagrindinės dalies, menkinimo pasekmes. Kadangi šis procesas tebevyksta ES, reikia atlikti teigiamų ir ne tokių teigiamų aspektų vertinimą.

Konkrečios kiekvienos valstybės narės politinės aplinkybės, kurios yra labai nestabilios ir nenuspėjamos, padeda arba kliudo lyčių lygybės propagavimo institucinių mechanizmų tvarumui ir veiksmingumui. **Vyriausybės paramos lyčių lygybei, kaip politikai, užtikrinimas tapo vienu svarbiausių institucinių mechanizmų plėtros ir tvarumo veiksniais.**

Būtina pripažinti, kad instituciniai lyčių lygybės, taip pat ir lyčių aspekto integravimo mechanizmai yra būtina moterų ir vyrų lygybės siekimo sąlyga. Kovos su diskriminacija priemonės negali būti veiksmingos, jeigu nėra mechanizmų, atsakingų už pažangių lyčių lygybės strategijų, kuriomis siekiama integruoti lyčių aspektą visų vyriausybinių institucijų darbo srityje, plėtojimą ir įgyvendinimą. Tai ypač svarbus klausimas atsižvelgiant į ekonomikos krizę ir dėl jos mažinamus valstybės biudžetus, dėl ko kyla pavojus smarkiai paveikti lyčių lygybės institucijų veikimą ir sumažinti lyčių lygybės politikos lygį.

Rekomendacijos

Institucinės struktūros

Stiprinti institucines struktūras:

- užtikrinant, kad kuo aukštesniu lygiu vyriausybės struktūroje veiktų už lyčių lygybę atsakinga vyriausybinių įstaigų, už kurią būtų atsakingas ministras ir kuri taikytų atitinkamas veiksmų priemones;
- užtikrinant, kad lyčių lygybė išliktų politikos prioritetu, būtų integruota į kitas politikos sritis ir papildytų diskriminacijos dėl lyties atvejų sprendimą;
- nustatant aiškius ir išmatuojamus strateginius lyčių lygybės tikslus kartu su konkrečiais siekiais ir terminais, užtikrinant, kad vyriausybinių įstaigų įgaliojimai ir pajėgumai suteiktų jai galimybę daryti įtaką formuojant visą vyriausybės politiką, rengiant ir peržiūrint teisės aktus ir koordinuojant ir stebint vyriausybės sprendimų įgyvendinimą;
- įsteigiant ar nuolat stiprinant patariamąją tarybą lyčių lygybės klausimais ar kitą nuolatinę tarnybą, susijusią su atitinkamais vyriausybės sektoriais, nevyriausybiniams moterų organizacijoms ir kitoms pilietinės visuomenės organizacijoms, tyrėjais ir socialiniais partneriais.

Lyčių aspekto integravimas

Skatinti veiksmingą lyčių aspekto integravimo įgyvendinimą:

- įsteigiant ministerijų lygmens struktūrą ir kiekvienos ministerijos ryšių centrus;
- nustatant teisinės prievolės naudoti lyčių aspekto integravimo priemones ir būdus, įskaitant lyčių aspekto integravimo

mokymą, poveikio vertinimą pagal lytį ir stebėseną bei vertinimą;

- skiriant atitinkamą tam įgyvendinti skirtą biudžetą;
- didinant informuotumą lyčių aspekto integravimo naudoms srityje;
- stiprinant teisinį ir institucinį įsipareigojimą ugdyti skirtingų sektorių valstybės tarnautojų kompetenciją, susijusią su lytimis.

Pagal lytį suskirstyti duomenys

Skatinti lyčių statistikos rinkimą ir platinimą:

- nustatant teisinės prievolės ar sudarant privalomus struktūrinius susitarimus su statistikos tarnybomis ir (arba) kitomis organizacijomis dėl pagal lytį suskirstytų duomenų rinkimo ir skelbimo;
- rengiant statistiką ir nustatant naujus rodiklius tose srityse, kuriose jų trūksta, pvz., smurto dėl lyties, požiūrio į lyčių vaidmenis ir nelygybės atskyrimo (pagal lytį ir pagal diskriminacijos priežastį, pvz., etninę kilmę, amžių ir kt., suskirstyti duomenys) srityse;
- užtikrinant, kad lyčių statistikoje būtų pristatomi svarbūs su lytimis susiję klausimai, konsultuojantis su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais dėl rodiklių rengimo;
- užtikrinant, kad lyčių statistika būtų laisvai prieinama politikos formuotojams, mokslininkams, nevyriausybiniams organizacijoms, socialiniams partneriams ir visiems piliečiams;
- apsveriant tikslų ir rodiklių nustatymą lyčių lygybės veiksmų planuose, kad būtų įvertinta pažanga ir pokyčiai.

Išnašos

- (¹) Jungtinės Tautos, 1995 m. spalio 27 d. Ketvirtojoje pasaulio moterų konferencijoje priimta Pekino deklaracija ir veiksmų programa (<http://www.refworld.org/docid/3dde04324.html>).
- (²) Europos Sąjungos Taryba (2006 m.), ES Tarybai pirmininkavusios Suomijos parengta „Valstybių narių ir ES institucijų vykdomo Pekino veiksmų programos įgyvendinimo peržiūra. Rodikliai, susiję su instituciniais mechanizmais“.
- (³) Europos Sąjungos Taryba (2009 m.), Tarybos išvados „Valstybių narių ir ES institucijų vykdomo Pekino veiksmų programos įgyvendinimo peržiūra. „Pekinas + 15“. Veiksmų programa ir Europos Sąjunga“, Europos Sąjungos Tarybai pirmininkavusios Švedijos ataskaita.
- (⁴) *Ibid.*
- (⁵) Tarybos išvados dėl moterų padėties gerinimo ir lyčių lygybės propagavimo institucinių mechanizmų veiksmingumo, Briuselis, 2013 m. gruodžio 9–10 d. (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/139978.pdf).
- (⁶) Europos lyčių lygybės institutas (2014 m.), „Lyčių lygybės propagavimo institucinių mechanizmų veiksmingumas. Pekino veiksmų programos įgyvendinimo ES valstybėse narėse apžvalga“, Vilnius, Lietuva (http://eige.europa.eu/sites/default/files/MH0213481ENC_0.pdf).
- (⁷) Europos Sąjungos sutartimi (2009 m.) valstybės narės įpareigojamos laikytis nediskriminavimo ir moterų ir vyrų lygybės principų (2 ir 3 straipsniai) (http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/equality_between_men_and_women/index_lt.htm).
- (⁸) Europos Komisija (1996 m.), Vienodų moterų ir vyrų galimybių integravimas į visas Bendrijos politikos sritis ir veiklą, COM(96) 67 final.
- (⁹) Žr. 2002 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 76/207/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo taikymo įsidarbinimo, profesinio mokymo, pareigų paaugštinimo ir darbo sąlygų atžvilgiu, 8a straipsnį, OL L 269, 2002 m. spalio 5 d., p. 15–20.
- (¹⁰) Susanne Burri 2011 m. atliktose naujos direktyvos redakcijos perkėlimo analizėse pažymėjo, kad „Direktyvoje 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija) konsoliduojamos kelios galiojančios direktyvos dėl lyčių lygybės. Naujos direktyvos redakcijos tikslas – viename tekste sujungti pagrindines galiojančias šios direktyvos ir atitinkamos teismų praktikos (1 konstatuojamoji dalis) lyčių lygybės nuostatas. Pasak Komisijos, toks tekstas turėtų padidinti aiškumą ir modernizuoti bei supaprastinti susijusių direktyvų nuostatas, kad Komisijos teisės aktai taptų aiškesni ir veiksmingesni. Lyčių lygybės teisės aktai taip turėtų būti labiau prieinami platesnei visuomenei.“ Direktyvos, kurios sudaro išdėstymo nauja redakcija dalį, yra Direktyva 75/117/EEB dėl vienodo vyrų ir moterų darbo užmokesčio, Direktyva 76/207/EEB, iš dalies pakeista

Direktyva 2002/73/EB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo taikymo įsidarbinimo, profesinio mokymo, pareigų paaugštinimo ir darbo sąlygų atžvilgiu, Direktyva 86/378/EEB, iš dalies pakeista Direktyva 96/97/EB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo įgyvendinimo profesinėse socialinės apsaugos sistemose, ir Direktyva 97/80/EB dėl įrodinėjimo pareigų. Išdėstymas nauja redakcija neapėmė direktyvų dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo socialinės apsaugos srityje (Direktyva 79/7/EEB), savarankiško darbo (Direktyva 86/613/EEB, panaikinta Direktyva 2010/41/ES) arba dėl galimybės naudotis prekėmis ir paslaugomis (Direktyva 2004/113/EB). Tas pats taikoma direktyvoms dėl nėštumo ir nėštumo ir gimdymo atostogų (Direktyva 92/85/EEB) ir dėl tėvystės atostogų (Direktyva 96/34/EEB, panaikinta Direktyva 2010/18/ES), kurių teisinis pagrindas skiriasi.

(¹¹) Žr. Direktyvos 2002/73/EB 8a straipsnį.

(¹²) Europos Sąjungos Taryba (2009 m.), Tarybos išvados „Valstybių narių ir ES institucijų vykdomo Pekino veiksmų programos įgyvendinimo peržiūra. „Pekinas + 15“. Veiksmų programa ir Europos Sąjunga“, Europos Sąjungos Tarybai pirmininkavusios Švedijos ataskaita.

(¹³) Jungtinės Tautos (1995 m.), Ketvirtojoje pasaulio moterų konferencijoje priimta „Pekino deklaracija ir veiksmų programa“, 1995 m. spalio 27 d. (<http://www.refworld.org/docid/3dde04324.html>).

(¹⁴) Europos Komisija (1996 m.), Vienodų moterų ir vyrų galimybių integravimas į visas Bendrijos politikos sritis ir veiklą, COM(96) 67 final (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1996:0067:FIN:EN:PDF>).

(¹⁵) Europos Komisija (2010 m.), Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2010–2015 m. moterų ir vyrų lygybės strategija“, COM(2010) 491 galutinis (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0491:FIN:lt:PDF>).

(¹⁶) Europos lyčių lygybės institutas (2014 m.), „Lyčių lygybės propagavimo institucinių mechanizmų veiksmingumas. Pekino veiksmų programos įgyvendinimo ES valstybėse narėse apžvalga“, Vilnius, Lietuva (http://eige.europa.eu/sites/default/files/MH0213481ENC_0.pdf).

(¹⁷) Europos lyčių lygybės institutas (2013 m.), „Instituciniai lyčių aspekto integravimo gebėjimai 28 Europos Sąjungos valstybėse narėse“, pranešimo projektas.

(¹⁸) Europos lyčių lygybės institutas (2013 m.), „Lyčių lygybės mokymo Europos Sąjungoje ir Kroatijoje apžvalga“, Europos lyčių lygybės institutas, Vilnius, Lietuva.

(¹⁹) *Ibid.*

(²⁰) Europos Sąjungos Taryba (2009 m.), Tarybos išvados „Valstybių narių ir ES institucijų vykdomo Pekino veiksmų programos įgyvendinimo peržiūra. „Pekinas + 15“. Veiksmų programa ir Europos Sąjunga“, Europos Sąjungos Tarybai pirmininkavusios Švedijos ataskaita (<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2015487%202009%20ADD%201>).

(²¹) Europos Komisija ir Eurostatas (2004 m.), 25-asis CEIES seminaras „Lyčių statistika. Profesinė segregacija: mastas, priežastys ir pasekmės“, p. 28.

- (²²) Pagrindinėje Europos lyčių lygybės instituto ataskaitoje „Lyčių lygybės propagavimo institucinių mechanizmų veiksmingumas. Pekino veiksmų programos įgyvendinimo ES valstybėse narėse apžvalga“ išsamiai aprašyta tyrimo metodika (2013 m.).
- (²³) Duomenys suskirstyti procentais, kad būtų galima palyginti padėtį 2005 ir 2012 m., kadangi skiriasi valstybių narių skaičius.
- (²⁴) Europos lyčių lygybės institutas (2013 m.), „Lyčių lygybės indeksas. Valstybių profiliai“ (<http://eige.europa.eu/apps/gei/content/Gender-Equality-Index-Country-Profiles.pdf>).
- (²⁵) Europos Sąjungos Taryba (2006 m.), ES Tarybai pirmininkavusios Suomijos parengta „Valstybių narių ir ES institucijų vykdomo Pekino veiksmų programos įgyvendinimo peržiūra. Rodikliai, susiję su instituciniais mechanizmais“.
- (²⁶) Dėl skirtingų institucinių struktūrų šis rodiklis neapima viso vyriausybės administracijoje lyčių lygybės srityje dirbančio personalo. Šiuo rodikliu taip pat neatsižvelgiama į tai, kiek tam tikrų lyčių lygybės institucijų užduočių yra užsakomosios.
- (²⁷) Šis ES valstybių narių polinkis sujungti už diskriminacijos klausimus atsakingas įstaigas gali būti Direktyvos 2006/54/EB, žinomos kaip naujos redakcijos direktyva, 20 straipsnyje pateikto reikalavimo padarinys – jame valstybėms narėms patariama, kad vienodą požiūrį į visus asmenis skatinančios, tiriančios, prižiūrinčios ir remiančios institucijos „gali priklausyti agentūroms, įpareigotoms rūpintis žmogaus teisių arba asmenų teisių apsauga nacionaliniu lygmeniu“.
- (²⁸) Europos Sąjungos Taryba (2008 m.), 2007–2008 m. bendra užimtumo ataskaita (<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=LT&f=ST%207169%202008%20INIT>).
- (²⁹) Poveikio vertinimas pagal lytį apibrėžtas kaip teisės akto ar programos, suteikiančios galimybę prevenciškai nustatyti atitinkamo sprendimo, teisės akto ar programos neigiamo poveikio moterų ir vyrų lygybei tikimybę, vertinimas ar analizė. Poveikio vertinimas pagal lytį gali apimti sąnaudų ir naudos analizę.
- (³⁰) Europos Komisija (2011 m.), Europos socialinio fondo paramos lyčių lygybei vertinimas (<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6643&langId=en>).
- (³¹) Europos lyčių lygybės institutas (2013 m.), „Lyčių lygybės indeksas“, Europos lyčių lygybės institutas, Vilnius, Lietuva (<http://eige.europa.eu/content/activities/gender-equality-index>).
- (³²) Jungtinės Tautos, 1995 m. spalio 27 d. Ketvirtosioje pasaulio moterų konferencijoje priimta Pekino deklaracija ir veiksmų programa (<http://www.refworld.org/docid/3dde04324.html>).
- (³³) Europos Sąjungos Taryba (2009 m.), Tarybos išvados „Valstybių narių ir ES institucijų vykdomo Pekino veiksmų programos įgyvendinimo peržiūra. „Pekinas + 15“. Veiksmų programa ir Europos Sąjunga“, Europos Sąjungos Tarybai pirmininkavusios Švedijos ataskaita (<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2015487%202009%20ADD%201>).

Europos lyčių lygybės institutas

Lyčių lygybės institucinių mechanizmų veiksmingumas

Pekino veiksmų programos įgyvendinimo ES valstybėse narėse peržiūra

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2014

2014 — 42 p. — 17,6 × 25 cm

ISBN 978-92-9218-365-3

doi:10.2839/18216

<http://eige.europa.eu>

Leidinių biuras